

Юрій РОГОВИЙ

"Тринадцятий Апостол"

або

„Сподівання Добра і Справедливості”

39045 с.Пироги

Глобинського району

Полтавської області

Анотація до "Тринадцятого апостола..."

"Тринадцятий апостол або Сподівання Добра і Справедливості" - це книга про людей, які щойно (і по-різному) перенісши тяготи війни, входили у мирне життя 50-60-х років.

Відчувши подих свободи, як їм здавалось, після "холодного літа 53-го", вони пробудили в собі потяг до творчості - написання гумористичних та сатиричних мініатюр, пізніше - оповідань, повістей, романів...

Далеко не все, про що сподівалось і мріялось, здійснилося. І взагалі, чи могло здійснитись?

На яскравому прикладі сьогодення бачимо, що й понині багато чого живого й творчого корчиться у муках, часто так і не народившись...

Ця книга - данина Пам'яті про людей, котрі хотіли зробити цей світ добрішим.

Чи вдасться це НАМ?.. Хтозна. Та намагатися ТРЕБА!

Варто було б прочитати тим, хто ще тільки ступає на тернистий шлях творчості, відкривши своє серце людям, водночас не забувши стиснути кулаки.

Із побажаннями Добра і Справедливості - АВТОР.

Якось, переглядаючи домашній архів, я натрапив на дивний зшиток аркушів, вирізаних із агітаційних плакатів 50-х – початку 60-х років. Вгорі напис: „Василь Ніколенко”, а посередині: „Тринадцятий апостол”. Тоді пригадав, що бачив його вже раніше, та в ті часи ХХ століття говорити про „апостолів” було не прийнято і не зовсім безпечно.

У зшиткові виявилися вірші, за які ще в 70-ті – 80-ті роки минулого століття (а може й тепер?) можна було нажити собі неприємностей, хоча (від написання) часи, ніби, і змінилися .

Кінець п'ятдесятих - початок шістдесятих років ХХ століття в чомусь нагадував, мабуть, кінець восьмидесятих – початок дев'яностих. Можливо, тим романтизмом у думках про майбутнє, яке чекає державу і громадян після, нібито, зміни суті держави : смерть Сталіна тоді і розвал СРСР пізніше, вселяли таку надію.

Особливо у людей творчих.

Активно працювали будинки народної творчості, практично у кожному селі, не кажучи вже про міста, з'явилося чимало людей, які дописували до районних, обласних, республіканських газет та журналів. Були це переважно усмішки, байки, нариси, замальовки. Така, на перший погляд, проста форма не завжди давала визначних результатів, та люди намагалися вільно висловитися („висміятися”) після того страшного, що здавалось відходило назавжди.

(Через якихось двадцять років багато людей зрозуміє, що це не так: знову активно запрацюють табори ГУЛАГу, в яких вже дещо встигли звільнитися місця після відомого „холодного літа 53-го”. Та то буде пізніше.)

Після повернення у 1947 році із тюремного Підмосков'я, куди його „прямим ходом” відправили із Німеччини „славні органи потаємних

справ”, як того, хто “працював на окупанта” у шахтах Вестфалії, „перевихований остівець” Феодосій Роговий (давши підписку про „не розглашеніє” та із синіми тюремними наколками) теж не залишився глухим до такого творчого піднесення народу (побував ще й у Кременчуцькій в'язниці – „за уход із проізводства” - та попрацювавши на місцевій цегельні – „вигрузка-загрузка”).

Працюючи на різних роботах у рідній Пугачівці Градизького району , що на Полтавщині (руїни села зараз вимокають у „грандіозній будові комунізму” – Кременчуцькому (гнилому) „морі”), маючи матір-вдову (батько Кирило Лукович загинув у січні 1944 року, коли Феодосій був у Німеччині) та молодшу сестру, він активно пише вірші (переважно лірично-патріотичні), усмішки, сатиричні мініатюри, байки, нариси, невеликі оповідання. (В ці ж роки - перше невдале одруження, смерть сина - аж ніяк не сприяли фізичній "реабілітації" після війни).

Ці речі інколи публікувались у районній та обласній пресі, його „помічають”, запрошують на семінари обласного будинку народної творчості, куди збираються десятки таких же початківців, так званих „самодіяльних поетів, прозаїків, фольклористів”.

Дивлячись на фото учасників семінарів, помічаєш, що люди ці надто різні: різні за віком, за соціальним положенням, за життєвим досвідом... Та всі вони об'єднані вірою у щось нове, краще (хоча те „нове і краще”, мабуть, кожен із них розуміє по-своєму).

Перша книжкова публікація Ф.Рогового відбулася у 1959 році (тоді він уже вчителює у селі Устимівка Глобинського району) . Це був вірш із репертуарного збірника самодіяльних авторів Полтавщини „Самодіяльний театр” (тиражем 1000 примірників) , виданий Полтавським обласним управлінням культури та обласним будинком народної творчості (ОБНТ). Називався він „З новим щастям навіки”:

Вкриті снігом сплять діброви,
Сонце, поле теж дріма.

Сніжний килим, мов шовковий,
Розіслала скрізь зима.
Засвітила ніч всі зорі,
Вітер дише, мов живий.
Рідні далі неозорі
Зустрічають рік Новий.
Час ведуть Кремля куранти,
Всі годинники землі
Прислухаються – ось гляньте! –
До курантів на Кремлі.
В кожній юрті чи оселі
Чують люди передзвін.
Чутний він в привітнім Делі,
Прислухається Пекін.
Чути голос наш усюди,
Лине він в усі світи.
З Новим роком, чесні люди!
Мир і щастя вам, брати.
Не страшні нам хмари чорні,
Правди ними не затьмить.
Ми могутні, непоборні,
Нас в пориві не спинить.
Впевненим, бадьорим кроком
Йдем і світим маяки.
Краю рідний, з Новим роком!
З новим щастям навіки!

Там же, у будинку народної творчості, Феодосій Роговий знайомиться із вже згаданим Василем Ніколенком (інколи він підписувався "Миколенко") та Дмитром Залізняком – такими ж „самодіяльними

поетами-гумористами” (на одному із фото бачимо і Михайла Казидуба - майбутнього поета).

В архіві залишилися листи , в яких вони обмінюються новинами, творчими планами, житейськими проблемами. Часом ті листи видаються дещо наївними, як і весь післявоєнний-післясталінський час мрій і сподівань.

Листів від Дмитра Залізняка всього декілька: він загинув в авткатастрофі при не зовсім з'ясованих обставинах у 1963 році.

* * *

„Дорогий Феодосію Кириловичу!

Коли хочеш, пишу тобі й з Миргорода. Листа твого одержав учора, а сьогодні приїхав з Комишні в Миргород писати проект постанови. Та оце й листа заодно.

Маршрут твій цілком схвалюю. Приїжджай до мене влюбий час, буду радий тебе бачити в себе. Для більш успішних розшуків мене, можна зайти в Миргороді в партком і спитать т.т. Гунька або Паська в яким я колгоспі. Така вже чортова робота (тоді він працював у райгазеті – Ю.Р.), що я можливо буду в колгоспі. Але це нічого. Як тільки зустрінємось, поїдемо в Комишню і куди завгодно. Квартира моя ще в Комишні. Тут будують дім. Десь, мабуть, дадуть і мені келію. Та це буде аж під осінь.

Дуже хочеться зустрітись з тобою і поговорити. Пишу мало. Але матеріалу назбиралось досить. Як живий буду, може та що й видумаю. А щоб надіятись на успіх – куди твоїй тітоньці.

Та чорт з ним . Якось буде. Чёркас, як я тобі писав, у Миргороді. Цей тут, так би мовити на прів'язі. На радіовузлі.

Я скажу йому, що ти приїдеш. Зайди до нього і він скаже, де я.

І так чекаємо. На цьому закінчую.

З привітом Дм.Залізник.

1.06.1962.

* * *

(Цікаво, що сам лист написаний на аркуші слідуєчого змісту:

„ Акт „_” _ 195_ г.

Мною райцензором по Миргородському району ____
совместно с заведующим библиотекой ____
проведена контрольная проверка книжного фонда библиотеки ____
по инвентарным книгам с № __ по № __ Библиотеку проверено ____
из указанной библиотеки изъяты следующие книги: ____”

(Читаючи це, враз повіяло чимось холодним і хижим, а пройшло чи не півстоліття... Невже це вже в генах? - Ю.Р.)

* * *

„Добрый день, Феодосію!

Пробач, що турбую тебе без особливої причини.

Воно привід ніби є. А саме: Василь! (Ніколенко – Ю.Р.) Що з ним робити? З партії його виключили. Пише часом бог зна що.

Ось шлю тобі вірш. І попрошу: напиши ще ти йому листа. Покритикуй за вірш.(Я йому напишу, що послав тобі). Що в тебе нового?

З привітом Дм.Залізник.”

* * *

„Добрый день, Феодосію Кириловичу!

Сьогодні глянув я в „Дніпро” – аж матінко моя!

Наш Феодосій – у повнім блиску і красі!*

Ясно, ясно тепер чому нема мені відповіді на гумореску і взагалі листів не пишеш...

Але не привітати тебе з успіхом не можу. Хай щастить тобі на творчій ниві!

Дуже-дуже симпатично дав тебе „Дніпро”. І коментарі тут, як кажуть, зайві. І успіх – наяву.

А Василь, бідолаха, одержав з видавництва рукопис книги. От ідіоти! Обіцяв писати в ЦК, чи допоможе.

В мене нічого не друкується. Пишу потроху. На роботу поки не йду, але дати обіцяють.

Мені після редакції здається, що попав у рай. Ніякий дурень не стоїть над головою.

Пиши, коли зможеш. З привітом Дм.Залізник.

* Йдеться про журнал „Дніпро”, №6 за 1962 рік. У ньому було надруковано дві гуморески Феодосія Рогового „Чи крутиться земля?” та „Скупий у небі”, які були згодом у репертуарі відомих акторів, а у редакторському вступі, поряд із мальованим портретом Ф.Рогового писалося таке: „Феодосій Роговий... „Ага, - скажеш, читачу, - мабуть, сатирик та гуморист. Прізвище таке, що жди чогось войовничого: рогом по всіляких недоліках, значить”. І справді, пише він гумористичні та сатиричні вірші (буває, що й нариси), виловлює і на світ білий виставляє людців, які, на жаль, ще водяться поміж нами. Ловити він уміє тому, що працював у рибартілі. Перед тим, правда, він ще народився. Народився у 1925 році, в селі Пугачівці на Полтавщині, працював у колгоспі, згодом на заводі, учився, а потім (і понині) у школі вчителем. І пише.

Хай пише, на здоров'ячко йому!”

(У тому ж номері „Дніпра” Ірина Жиленко та Василь Симоненко опублікували свої перші вірші. Їх по шість. У Симоненка: „Ми – думаємо про вас”, „Дід умер”, „Косар”, „Баба Онися”, „Піч”, „Може, так і треба”; у Жиленко: "Червоні вітрила", "Трави", "Він любив", "Там живуть по-степовому", "Літак", "Дума над попелищем").

* * *

„Добрий день, Феодосію Кириловичу!

Поки ти збирався, мою гумореску успішно покритикував Василь. Ваші зауваження сприйму, бо знаю, що вони дружні, щирі.

Написав і я деяку небилицю на літературні теми (дві з них пишу на звороті).

Читаючи твою „замість рецензії”, я відчуваю, що ти творчо зростаєш, вірш іде вільно, як пісня. Рима і ритм – на місці. І зміст і ідея виражені чітко. (А ти знаєш особисто Юрія Андрущенка? Йому вже 52 роки. Він поет 20-х років. Я чув, що він і так горює із-за невдач). Але сказати хочу інше. Епіграма твоя нищівна. Уяви, що на тебе написали таку?.. Хоч, може, ти в свій час і читав вірш Доризо, але мабуть забув. Пробач за нахальство, привожу повністю:

Реплика

Мой критик, пишешь ты сердито,
Хотя, быть может, и умно.
В твоих статьях порою скрыто
Рациональное зерно.
Но тон казенного приказа
Своею строгостью крутой
Меня отпугиваешь сразу
От справедливой правды той.
Подумай, критик мой, о тоне,
Чтоб мог клевать с твоей лодони
Рациональное зерно.

Це такі думки викликала твоя мініатюра. Тобі я їх не нав'язую, поступай, як знаєш. Колись Ф.Гарін бахнув у „Комсомольці Полтавщини”, що чабан... пасе корів!

Я написав рядки:

Вівці плачуть
І заплакали вівці гірко,

Не чекали таких образ:
Ой, погнав же чабан корівки,
Ой, хто ж тепер пастиме нас?!..

Послав йому, погодився. Але, мабуть, розсердився, бо холера потім і на лист відповів.

Мої мініатюри на літературні теми:

Про похвали

Солодше, кажуть, шоколаду,
Коли хто-небудь із відомих
Твого Пегасика погладить,
Насипле миску фраз медових.
Мені зізнавсь писака-мрійник,
Що був би він щасливий з лишком,
Коли за вірші С.Олійник
Критикував би його... нишком!

Ощадливий

(Дружній шарж)

„Сім пучок перцю”, Ю.Кругляк

Сім пучок – звісно, малувато,
А видно: перець в нього є.
Щоб не прийшлося ж позичати –
Поет пучками видає!

На цім закінчую. Пиши, критикуй.

З привітом Д.Залізняка.

7.07.62р.

* * *

„Добрий день, Феодосію!

Вітаю тебе з Травнем, святом творчої Весни!

Те, що ти мені повідомив, щось дуже близьке до успіху! Дай боже! Хоч одному комусь вступити в літературу книжкову. А там – не забувай і нас!..

Ти питаєш про роботу? Я ж писав тобі, що працюю інструктором ідеологічного відділу парткому. Скоро переїду жити в Миргород. Квартирю, правда, обіцяють. Але поки може прийдеться й найняти. Тоді буду ближче до Глобино і ти швидше приїдеш. Обов'язково!

Оце колись бачив у Миргороді Івана Оніпченка, хорольського колгоспного поета. Згадували тебе.

Обіцяли як де і мені надрукувати. Але я не дуже й вірю. Краще, як друкують без попереджень!

Пишу потроху вірші злободенні. Оце й сьогодні передавали по радіомовленню один – „Весна миргородська”. В плані – частівки, вірші про маяків. Але дуже тягне до гумору. Хоча й на цьому поприщі нічого не створив підходящого.

Чёркас, мій бойовий друг, зараз працює редактором районного радіомовлення. І є види на його підвищення в обласне радіо! Тож радій, може й про нас тоді згадає. (Бо від Страшка чортюзна чи діждемось коли похвал.)

Такі, брате, діла. А мене нікуди не запрошують друкуватись, Полтавське обласне не діє. Не художньо. В інше – ніколи й віддрукувати та поновити збірку.

Може у відпуск яюсь. А коли в тебе відпуск? У мене десь із середини травня, або з середини червня.

Бач, я написав колись кілька дружніх шаржів і в т.ч. на тебе. Але „Комс.Полт.” не встиг, мабуть, дати. Де накажеш їх діти? Може катону в „Ленінську зміну”, хоча вона й мінорна страшно...

Ну, закінчую. Привіт дружині (забув по-батькові) і хлопчиків!

З привітом Дм.Залізник. 27.04.63р.”

* * *

„Добрий день, Феодосію!

Листи твої одержав. Що ж воно за біда?

Був уже в Полтаві. А в даний час знаходжусь в Ромодані. Уповноважений по хлібоздачі в колгоспі „Переможець”. Пишу тобі листа, сидячи в парку на лавці.

Тут жить можна. Колгосп з роботами йде непогано. Під боком – вокзал, автобусна зупинка, чайна і їдальня. А що ще треба „уповномоченому”?

Вчора був у Миргороді. До смерку сидів біля пам'ятника на могилі Давидові Гурамішвілі. Рядків з 8-10 і вірша вилупилось. Може ще й дороблю колись. А більше нічого нема.

Доручив Чéркасові передрукувати весь мій гумор на машинці. Але в нього там ну такі, як у полтавському видавництві.

Від Василя одержав листа. Пише, що теж приїхати не може!

Квартири мені в Миргороді не дали. Але скоро я перейду у найняту.

Пиши, як твої діла. Коли зможеш, приїзжай.

З привітом Дмитро Залізник. 29.07.63р.

П.С. Адресу пиши пока таку , як на конверті : радіовузол, Чéркасу (для Залізняка).

* * *

Це останній лист Дмитра Залізняка до Феодосія Рогового. У кінці вересня 1963 року він загинув. На зворотному боці фото у день, коли його ховали, рукою Ф.Рогового напис: 26.09.1963, х.Залізники, Комишнянського (тепер Миргородського р-ну).

Збірку його творів, а це гумор та сатира, мали намір видати вже на початку 70-х років Феодосій Роговий та Олесь Юренко. Про це, зокрема, йдеться у листі О.Юренка до Ф.Рогового від 5 січня 1972 року:

„Добрідень, дорогий Феодосію Кириловичу!

Щиро дякую Вам за Вашого щирого, сердечного листа, за піклування про спадщину Дмитра Залізняка.

Найперше, що треба зробити – одержати в т.Жиленка рукопис Дмитра Залізняка. І дуже добре було б, коли б це зробила сама Галина Михайлівна (дружина Дм.Залізняка - Ю.Р.). Вона віддавала – вона нехай і забере!

Потім і я, і Ви ознайомимося з рукописом, взявши все, що є там найкращого, на пильне око, на дбайливі руки. Можливо дещо довелось б попередньо відредагувати (звичайно, легенько). Потім упорядкувати і підготувати рукопис для видавництва. Потім попросити Ол.Ковіньку написати передмову. Але йому в цьому треба допомогти, бо він може все звести на гумореску, а передмова має бути і веселенька, і строгенька. Приблизно в такому плані, як Ви написали в „Комсомольці Полтавщини”.

Після цього можна було б заручитися і офіційним листом до видавництва нашого відповідального секретаря. Але тільки його листом, **без розголосу, без обговорення на Ватазі**, бо ту Ватагу я дуже добре знаю: кричить: „Треба! Треба!” і тут же дехто вживатиме заходів, щоб провалити. Не будемо називати „хвामилій”, але напевне подібне станеться.

Отже, я і Ви – упорядники, Олександр Ковінька пише передмову. Редактор – Митро Білоус, про що я з ним уже домовився, і він з радістю бере на себе цей обов'язок. А головне – редактор!

Починаймо! В ім'я культури, в ім'я літератури, на добру згадку про доброго товариша нашого!

Тисну руку. Щиро Ваш Олесь Юренко.”

Феодосій Роговий розшукував фото Дмитра Залізняка, які б можна було використати у майбутній публікації. Звертався з цим проханням до „бойового побратима” Олександра Чéркаса. Його лист-відповідь від 25 листопада 1971 року:

„Здрастуйте, Феодосію Кириловичу!

Вибачайте за „темпи”. Був на з'їзді журналістів і тільки тепер виконую Ваше замовлення.

У мене було чимало негативів з Дмитра (я робив їх ще в Комишні і там вони лежали в матері моєї), але майже всі зіпсувалися, відсиріли. Мені здається, що найкраще б відповідав Вашому задуму саме цей знімок, на весь зріст на житньому полі. Його я робив у Залізнях, здається, в 1961 році. Міг би його відретушувати, але в мене нічим, бо давно покинув фотографію за порадою ж Дмитра - дуже багато вбивав часу на фото, а особливо на кольорове.

Другий знімок робив у Комишні, не пам'ятаю вже, в якому році. Тут з Дмитром – теж місцевий поет (колишній в'язень Маутхаузена), учитель Комишнянської середньої школи Олександр Криворучко.

Дещо про лірику Залізняка. Її в нього, мабуть, більше, ніж гумору.

Пригадую „Дощ” – буквально 12 рядків: у хмари закутаний вечір, увесь у чеканні грози. Здається ось-ось піде жаданий дощ, а його немає, як і місяць, і два місяці тому. І раптом ударили перші краплі, і все ожило, а:

„ В полі тихо пшениця: „шов-шов...”

Ти поки що спочинь, соловейку.

Чуєш – дощ довгожданий пішов!”

Або ось:

„ Чотири тополі стоять на могилі,

Чотири солдати в могилі тій сплять.

Вітрець повіває, листочки безсилі

Тихенько-тихенько на землю летять...”

Ці тополі, і ці солдати дійсно були в Оршаві, за 3 км від Залізників (Дмитро мене водив до її могили): тих солдатів „накрила” німецька бомба.

Взагалі ж він трохи соромився лірики і ховав чутливу ліричну душу в гуморі і сатирі. Та про це й Ви, очевидно, здогадувалися, коли зустрічалися з ним.

Даю точну дату його смерті (підтверджену ЗАГСом): 26 вересня 1963 року.

Можливо, ці знімки не підійдуть, то пишіть, може я щось вишлю групове, але виразніших, мабуть, немає.

Бажаю успіхів! До побачення. Чёркас. 25.11.71р.”

На жаль, із якихось причин, видання не відбулося.

* * *

У 2008 році Світлана Залізник – поетеса і племінниця Дмитра Залізника - прислала мені віднайдену невелику статтю Феодосія Рогового „Доля його бентежна” та кілька гумористично-сатиричних віршів Д.Залізника: „В одному тоні”, „Крохо-бори”, „Ескадрон об'їждчиків”. Очевидно, вони мали увійти до планованої книги.

Ось ця стаття:

„Доля його бентежна”

В одному з листів Дмитро Залізник писав мені: „Знаходжусь у Ромодані – уповноважений у колгоспі „Переможець”. Пишу тобі листа, сидячи в парку на лавці...

Вчора був у Миргороді. До смерку сидів біля пам'ятника на могилі Давида Гурамішвілі. Рядків з вісім-десять і вірша вилушилось”.

Ще два уривки з інших листів: „Пишу потроху про злободенність. Оце й сьогодні передавали по радіомовленню мою „Весну миргородську”. В плані – частівки, вірші про маяків... Але дужче тягне до гумору. Хоча й на цьому поприщі нічого не створив підходящого”. „Пишу мало. Але матеріалу назбиралося досить. Як живий буду, може, ще що й видумаю...”

Так писав Дмитро Олександрович навесні 1963 року. А ранньої осені, у вересні, обдарований поет і гуморист трагічно загинув на службовому посту. Жорстоко й безжально повелася доля з цією особливо доброю і надто скромною людиною.

Народився Дмитро Олександрович Залізник 8 вересня 1925 року в селі Ключниківці Комишнянського (тепер Миргородського) району в селянській сім'ї. Щасливо й швидко промайнули шкільні роки. Хлопцеві було неповних шістнадцять років, як почалася Велика Вітчизняна війна. З

приходом фашистів до села батько пішов у партизанський загін, що виник у навколишніх лісах. Дмитра та його матір і денно, і нічно переслідували зрадники – поліцаї, гестапівці. Комсомолец щасливо уникав їхніх облав, шукаючи водночас батька, партизанів, з якими думалося бити ворога.

На початку 1942 р. німці схопили Дмитрового батька, розстріляли. Того ж року матір забрали на невольницькі примусові роботи в Німеччину. Повен зненависті, юнак горить бажанням помститися. У вересні сорок третього вісімнадцятирічний Д.Залізник потрапляє на фронт. Не шкодуючи життя, громить заклятих ворогів, виконує сміливі бойові доручення. Рівно через рік – тяжке поранення, контузія. Втрачено зір, слух, руку. Тривалі роки госпітального лікування. Повернуто зір, частково слух.

У 1948 р. Дмитра Залізника прийнято в ряди Комуністичної партії. Ось його подальший послужний список, що зберігається в Миргородському райкомі партії. З 1947 до 1949 – завідуючий фермою Ключниківського колгоспу „Другий більшовицький засів”. Потім п'ять років навчання в Полтавському сільськогосподарському інституті, де здобуто звання вченого зоотехніка. Стан здоров'я різко гіршає, і Дмитро Залізник перебуває на пенсії (інвалід Вітчизняної війни другої групи). Згодом завідує сільською бібліотекою в рідній Ключниківці. З весни шістдесятого року працює в комишнянській райгазеті „Колгоспне слово”. Через два роки – інструктором райкому партії: спочатку в Комишні, а пізніше (й до останнього дня свого життя) – в Миргороді.

Важко встановити, коли було написано першу поетичну строфу чи гумореску. Але можна впевнено твердити: все своє свідоме життя Дмитро Залізник не розлучався ні на мить з творчими намірами в художній літературі, готував себе до великого твору. Тому пильно вдивлявся в життя, слухав його серцем, занотовував безліч спостережень, подій, фактів, записував влучні вирази й окремі слова, читав, розмірковував. Десь у дорозі, на ходу, в автобусі, на мотоциклі чи на підводі тулив рядок до рядка, „припасовував, підгонив”, аби з гарного вилуцтити краще, досягти

успіху, а там і художньої майстерності. Працюючи в газеті, багато писав і друкував лірики – трудової, громадянської: про дівчину доярку, про потомственного тракториста, про молодість, про свої сподівання. І все виходило по-своєму – свіжо, щиро й безпосередньо.

І в інтонаціях, і в ритмі, і в доборі лексики та засобів вираження відчувається авторова натура: тепло його тривожно справедливої душі, непокійливого серця. За крутою долею не встиглося талантові розквітнути, але в гуморі й сатирі Дмитро Залізник зажив помітних творчих удач. Його твори друкують журнали „Дніпро”, „Перець”, інші видання. Їх часто читають зі сцени, передають по радіо. Молодому авторові багато допомагали письменники Дмитро Білоус, Олександр Ковінька, Олесь Юренко, з якими він активно спілкувався. Заповітною мрією небіжчика було побачити свою першу книжку, яку він готував до друку. Нам відомо, вона є в машинопису і знаходяться в архівах його товариша по роботі Івана Порфірійовича Жиленка. Також знаємо напевне, що київський побратим Д.Залізника поет Дмитро Білоус готовий редагувати збірку, сприяти її виходу в світ. Довести б добре діло до щасливого кінця. Видана книжка стане світлою пам'яттю про молодого письменника-комуніста. А поки що вчитаймося в його влучне гумористичне слово.

Феодосій Роговий.”

* * *

Далі містяться згадані вірші.

Одна із мініатюр „**В одному тоні**”:

В одному тоні їх убрання,
В одному тоні балачки –
Про зорі, моди і кохання,
Поєми Блока й... пиріжки.
Обоє вчені, делікатні,

Обом їм літ по двадцять п'ять,
Обох їх можна чимсь злякати,
Але нічим – не схвилювать.

* * *

Роман Вертячка, жива болячка

Був у школах, був на курсах,
Вивчив з тисячу цитат,
І давно вже він аж пнувся
В керівництво до посад.
Раз начальник установи
Звіт повіз чи, може, план,
І лишився тимчасово
Там за старшого Роман.
От була в той день гарячка!
Аж нахмурились шибки,
Як почав давать Вертячка
Настанови й вказівки.
Мав до кожного він діло:
Той перо тримав навскіс,
Та велику булку з'їла,
Той не так почухав ніс.
У начальниковім кріслі
Довго дзигною вертівсь,
Цитував завчені мислі,
Поки крісло під ним – трісь!
Зблід Роман, схопився – Люди!
Поможіть-бо, складемо,
А начальник як приїде,
Скажем: тріснуло само.
Втер з обличчя піт краплистий,

Мить промовчавши якусь,
Мовив: „Більш за керівництво –
Хай і просять – не візьмусь!
Клятву стримав бездоганно,
І не тому, що старавсь.
У начальники Романа
Не просили ще ні раз.

* * *

У збірці "Самодіяльний театр" (із бібліотеки Ф.Рогового), яка вийшла у Харківському книжковому видавництві (1960, тираж 5300), опублікована одна байка Дмитра Залізняка "**Принцип осла**":

Якось Осел жаркого дня,
Прийшов з поля до корита,
Почав ревіть: - Не буду пити!
Бо у воді помітив жабеня.
- Та це ж, - кричав, - насмішка з мене!
А ще говорять "гігієна"!
В воді грязюка, жаби та мікроби,
Тут недалеко й до хвороби!
Ні, без води скоріше я загину!
Ніж оцієї вип'ю хоч краплину!
На крик Пастух прибіг до водопою:
- В чім річ? - Схопив те жабеня рукою
Й під самі хмари запустив!
Осел в захопленні аж рот розкрив:
- Ага, - сміявсь, - тепер тобі, дурепа,
Повік не злізти з неба!..
- Ну, питимеш водицю, горлопаю? -
Пастух питає Віслюка.
- Та я, - пом'якшав той, - не знаю,

Хіба попробую, яка...
Він висолопив язика,
Став до води поближче,
Заплющив очі - хлище, хлище...
Й корито показало днище.

" " "

Веселий принцип у Осла!
А є ж такі й поміж народу:
Надірве десь вершечок зла
Та й знову п'є ту ж саму воду.

* * *

Поступово Феодосій Роговий переходить від гуморесок та байок до написання нарисів та оповідань. Особливо це стає помітним із середини шістдесятих років, коли він починає працювати в обласній газеті „Комсомолец Полтавщини” (1967). (Дружина, син та мати – залишаються жити в Устимівці Глобинського рійону). У цьому ж році журнал „Дніпро” (№9) публікує оповідання Ф.Рогового „Конкурент” та „Провідини” під загальною назвою „Селянські оповідки”. (Ці двоє оповідань ввійдуть і до першої прозової збірки „Задумані вікна”, яка вийде у 1973 році під назвою „Провідини” у скороченому і спотвореному вигляді).

Свої твори він надсилає до центральних газет та журналів, бере участь у різних конкурсах.

Це дало підставу полтавському досліднику і краєзнавцю Петрові Петровичу Ротачу (1925-2007) включити Феодосія Рогового до свого літературного словника, який публікував у „Науково-інформаційному бюлетені архівного управління при Раді Міністрів УРСР” – „Архіви України” (№3, травень-червень, 1968).

Ось із нього:

„Роговий Феодосій Кирилович (27.УІІ.1925) – український радянський журналіст-нарисовець і гуморист. Народився у с.Пугачівці, колишнього Градизького р-ну на Полтавщині (тепер село не існує), в селянській сім'ї. Вчився в Жовнинській середній школі. Під час окупації України гітлерівці вивезли його у Вестфалію на шахту. Після звільнення працював на заводі, в колгоспі, рибартілі, в сільраді. З 1950 р. – вчитель німецької мови в Устимівській восьмирічній школі Глобинського р-ну. В 1957 р. закінчив Харківський інститут іноземних мов. З 1967 р. – працівник обласної газети „Комсомолец Полтавщини”.

Оповідання, нариси, вірші, педагогічні етюди і критичні статті Рогового друкуються в республіканській і обласній періодиці. Нариси „Непідкупні”, „Жонглер”, „Інтурист” премійовані на конкурсі газети „Молодь України”. Кращими є нариси і оповідання: „Клятва”, „Розплата”, „Самообман”, „Сім гектарів золота”. Підбірку гумористичних віршів опублікував журнал „Дніпро” (1962, №6).

Підготував першу збірку гумористичних віршів”.

(У подальшому, на жаль, публікація цих матеріалів П.Ротачем зупинилася, бо після статті-доносу "Чортополох" у газеті „Зоря Полтавщини” (16.01.1970), у якій П.Ротач фігурував як „буржуазний націоналіст і „ворог народу”, владні органи заборонили публікувати все написане ним на довгі роки).

* * *

Ще один із тієї „трійці” – Василь Ніколенко – проживав у селі Кустолово-Суходілка Машівського району; працював листоношею. Із листів до Феодосія Рогового, можна зрозуміти, що слабував здоров'ям, а часті відмови публікувати його твори, гнітюче впливали на душевний стан. Він писав багато гумористичних та сатиричних віршів: намагався таким чином боротися із „сталіністами”, які, на його думку, і не поспішали позбуватися свого „керівного” впливу, що свідчило про лише декоративний характер суспільних змін. Це дало В.Ніколенкові підстави

для незвичайного вчинку (як для тих, так і теперішніх часів) – він вийшов із компартії. Зрозуміло, що доля його подальшої творчості була цим кроком практично вирішена. Врешті-решт, він, як літератор, „губиться” у сімдесятих, у роки, коли держава активно взялася будувати „розвинений соціалізм”. Такі люди стали геть непотрібними. Можливо, інвалідність врятувала В.Ніколенка від більш радикальних методів впливу з боку відповідних органів.

В архіві Феодосія Рогового залишилися листи Василя Ніколенка та рукописна збірка „Тринадцятий апостол”. Вірші дещо наївно-декларативні, та не втратили актуальності і до цього часу.

Звірина суть тоталітаризму виявилася набагато міцнішою, ніж сподівалися окремі люди у тих же 60-х роках. Об неї зламалися тисячі (чи мільйони ?) людських доль: кого знищено фізично, морально, а кого перекуплено різними людськими слабкостями.

* * *

„30.05.1962.

Добрий день, Феодосію Кириловичу! Отримав твого листа.

Щодо зустрічі. Я теж більше місяця не одержую від Дмитра ніяких вістей. Не знаю, що там у нього. Написав недавно листа на адресу: с.Комишня, Жовтнева, 17. Відповіді немає. Може виїхав, шукає роботу. Думаю, що напише. Одержу відповідь, напишу про твій розпорядок відпустки. Будемо пристосовуватись до нього.

Щось певне про зустріч зараз сказати не можна. Якби я сам їхав, то інша справа. Та все, я думаю, з'ясується, як отримаємо відповідь від Залізняка.

З твоєю оцінкою моїх творів згоден. „Любитель даної фази” – написав під впливом твого „Сучасного Галушки”. Визнаю – твір невдалий.

Щодо „гладити проти шерсті”, то такий вираз широко вживається в народі.

„Страшна помста” – Ось що я тобі скажу, друже. Я критикую твої твори, як і ти мої. Не всі твої твори вдалі, як і мої. Але скажу відверто, не для захвалення, що ти стоїш уже на такій висоті, що тебе трудно критикувати.

Та й інші відчувають, бо будь-що не надрукують в газеті чи журналі.

Якщо річ варта, то її, звичайно, надрукують, а як не варта, то, хоч лобом в стінку бийся, не надрукують.

В гуморесках, відчуваю, ти вже чогось досяг. А от мені гумореска не дається. В „Страшній помсті” ти вдало „обіграв” сюжет. Цю гумореску надрукують. Вона одна з кращих серед твоїх творів. В ній єсть якась внутрішня сила, що збуджує увагу. Написана просто, гостро, дотепно. Викликає сміх.

Вона стоїть на тій висоті, що і твоя мініатюра „Чи крутиться Земля?” Викинь тільки слово „пред”. Замість „пред собою” напиши „перед очі”, „на осонні” чи щось інше.

Взагалі тобі вдаються гуморески і мініатюри. Сам знаєш, що як будеш наполегливо працювати, то буде толк.

В твоїх гуморесках відчувається сила Руданського і в той же час ти маєш свій почерк, свою сатиричну манеру, пишеш на сучасні теми.

Знаю, ти усміхаєшся. Мовляв, захвалює. Нічого подібного. Багато в тебе ще не досконалого, але є такі твори, що говорять самі за себе.

В крайнім разі збірку тобі треба уже в цьому році надіслати у видавництво. У видавництві вона лежатиме 2-3 роки. Зостанеться тобі побажати великих творчих успіхів від щирого серця.

Що роблю я? Добиваюсь, щоб моя збірка вийшла на початку наступного року. Обіцяють при першій можливості видати. Але в них поняття „перша можливість” може розтягуватись до безкінечності. Все ж надіюсь на краще.

Нових творів не надсилаю, бо ще не вийшли з-під пера.

Пиши. З щирим вітанням В.Ніколенко. 30.05.62р.

* * *

9.11.1963.

Добрий день, Феодосію!

Чого ти розкричався про „бойкот”. Ніякого бойкоту немає. І ніяких фальшивих нот у дружбі немає... Правда ми нечасто листуємося. Ну тут ми обидва вперті. Не пишемо та й годі.

Поки був живий бідолаха Дмитро Залізник, то він не давав мені спочинку. Було як не одержить довго відповідь на свій лист, так зразу б'є тривогу: чому не відповідаєш? А тепер Дмитра немає. Жінка Дмитрова дуже скупко описала його кінець: їхав з агрономом на мотоциклі, сидів у колясці. Зачепились за автомашину. Дістав удар у голову і через три дні 26.09.-63р. помер. Не хочеться бути набридливим, просити, щоб толком розповіла. Йй, звичайно, зараз не до цього. Але мені здається тут щось не так. Щось насторожує... Чи може це тому, що я не знаю подробиць цієї трагедії. Якщо знаєш щось більше про цю трагічну подію, то напиши. Я йому писав про все. Надіслав йому свою рукописну збірку „Тринадцятий апостол”, спрямовану проти культівців, і він декого з нею ознайомив. В останньому своєму листі за 15.09.-63р. він писав мені, що 26.09.-63р. в ОБНТ повинен відбутися семінар і кликав мене приїхати в Полтаву, щоб там побачитись. Але я не одержав офіційного запрошення від ОБНТ і тому утримався від поїздки. Чи був тоді семінар? І чи ти був на ньому? Чи одержував запрошення?

Зловісні хмари, як сказав би поет, збираються наді мною... Я ж пишу антикультівські вірші і надсилаю їх в редакції. А відповіді немає. Лише „Зоря Полтавщини” один раз холодно відповіла, що мої вірші про сталіністів надруковані не будуть.

В 1962р., переконавшись, що мені закрили шлях в літературу, заборонивши видавати мою збірку гумору і сатири, я вийшов з партії і вирішив боротися словом проти зла.

Дмитро терпимо ставився до моєї творчості, очевидно тому, що й сам, як він писав, зазнавав переслідування колись. Що то було за переслідування, він мені докладно не пояснив. То мені мимоволі запрошується думка: чи не зумисно прикінчили Дмитра? Чи не усунули б і мене, якимсь „делікатним” способом, якби я поїхав у Полтаву 26.09.-63р.?

Абсурдні думки, а лізуть у голову. А яка твоя думка з приводу цього? Все це я тобі пишу, щоб ти був у курсі справи, щоб сам визначив, чи варто тобі листуватися зі мною, чи не відіб'ється це на твоїй літературній кар'єрі.

Я, як мовиться, не здригнуся перед дулом пістолета і буду до останнього подиху поражати словом зло, бо мені немає чого втратити.

Я намалював перед тобою досить темну картину. Якщо ти не згодний зі мною, то намалюй більш світлу. Переконай мене, що я помиляюся.

За всяку ціну дай відповідь на цей лист, а тоді як знаєш. Я тобі через те й не писав, щоб не скомпроментувати тебе в очах культурівців. Бо вони здаються нам ангелами, доки не потрапиш в їх звірині лапи...

Ну, а які у тебе літературні успіхи? Що і де друкуєш? Які плани надалі? Пиши. Чекаю.З щирим вітанням В.Ніколенко. 9.11.- 63р.

* * *

25.11.1963.

Добридень, Феодосію!

Добре, що хутко відповів на мій лист. Видно, що і тебе бере за живе ота кричуща несправедливість...

А семінар все-таки відбувся в ОБНТ. Читав замітку про нього в „Зорі Полтавщини”. Я не надаю ніякого значення отим семінарам. Але чи не здається тобі випадковим той факт, що тебе не запросили на семінар? Хай уже мене не запрошують, а чому тебе?

Заздрю я твоїй непохитній вірі в добро і справедливість. Тебе б'ють, а ти кричиш „Ура”... А я так не можу.

Очевидно мої страхи перебільшені. Може з Дмитром справді стався нещасний випадок, але невже ти настільки наївний, що не віриш у можливість того про що я писав? Вся історія нашого і зарубіжного життя тисячами фактів підтверджує, що це може бути і є. Доки є люди, доки є і зло... А візьми трагедію з американським президентом Кеннеді. Ти скажеш, що це в них, а в нас цього не може бути? Ти оптиміст зверх всякої міри! Ну, якщо ти без всякої боротьби приносиш себе в жертву злу в ім'я прийдешньої Людини, то я хочу хоча б словами боротися проти зла і моя жертва буде виправдана. Та коли ти вип'єш всю чашу горя до дна, то заговориш по-іншому. Перекопувати тебе не хочу. Почекаю поки сам переконаєшся. А якщо я неправий, то теж з часом переконаюся. Та при всяких обставинах я не хочу „Мнить себя стратегом, видя бой со стороны...”

Я поділяю твою думку про те, що треба нам радитись і консультуватись. Відточувати сатиричне перо! – такий девіз. Незабаром я надішлю тобі рукописну збірку своїх сатиричних творів. Ти повинен їх уважно прочитати і висловити свої зауваження конкретно. Надсилай і ти що-небудь таке, що можна було б покритикувати, посперечатися. А поки що розглянь оцей вірш:

Сповідь

Перед злом не тушувався,
Перед ідолом поклонів
Я не бив... З брехні сміявся...
Все життя, як на долоні:
Мало радощів і щастя,
Та багато бачив горя.
До кінця життя не вдасться
Перейти страшного моря,
Що наповнилось сльозами
Й кров'ю знищених собратів...

Я, собрати, буду з вами –
Знищать культівці прокляті!
Та не смерть мене лякає,
А безсилля душу крає:
Тяжко-важко визнавати,
Що не можу зла здолати...
Що тут вдієш? Зло при владі,
Носить маршальські погони,
А єфрейторові-правді
Бить доводиться поклони,
Перед злом стояти струнко,
Бути в зла на побігеньках...
Лиш одна у мене думка:
Чи повстане правда-ненька?
Перед злом не тушувався,
Перед ідолом поклонів
Я не бив... З брехні сміявся...
Все життя, як на долоні...

Що ти скажеш з приводу цього вірша? Пиши. З щирим вітанням
В.Ніколенко. 25.11.- 63р.

* * *

3.12.1963.

Добридень, Феодосію!

Листа отримав. Дякую.

Перш за все про вірш „Сповідь”. Може твоя правда, що він сильний по-своєму. Але оте „по-своєму” і не до смаку можновладним культівцям.

Не треба бути пророком, щоб сказати, що між нашим братом (самодіяльними „солов'ями”) перспективних немає. Я теж такої думки.

Але семінари ОБНТ все-таки потрібні для „підігрівання” престарілих душ... Отой Дудін, що закоханий до безумства в поезію, так і помре з юною

надією в душі... Бо хто йому допоможе видати хоча б збірку віршів? Мені допомогли? Отак і йому допоможуть. Діяльність темних сил якраз і спрямована на те, щоб заглушити все здібне...

Я знав, що Дмитро прикладається до чарки. При тому півлітри для нього якраз норма. Якщо в його загибелі і криється злий умисел, то треба визнати, що зроблено все чисто.

Надсилаю тобі рукопис своїх творів. Перші п'ятнадцять віршів під назвою „Тринадцятий апостол” я надсилав Дмитрові і в журнал „Вітчизна”. Окремі вірші надсилав у „Зорю Полтавщини”, „Робітничу газету”.

Другі п'ятнадцять віршів написав пізніше.

Останній вірш „Керівним крикунам” щойно закінчив і підклеїв його у збірку.

Ти пишеш, що я перегинаю. З твого погляду можна сказати, що перегинали і Шевченко, і Франко, і Леся Українка... А переважна більшість тодішніх писак не „перегинали”, а плазували перед злом і владою, як плазують до речі і тепер. А де вони тепер? Хто пам'ятає не їхню творчість, а хоча б їхні імена? Забудуть нащадки і сучасних віршомазів.

Чекаю твоїх критичних зауважень і порад з приводу надісланого рукопису. Пиши. З вітанням В.Ніколенко. 3.12.- 63р.

Слова

Ну що б, здавалося, слова...

Слова та голос – більш нічого.

а серце б'ється – ожива,

Як їх почує!..

Т.Шевченко

В години розпачу і смутку

Куди податися мені?

Чи кинути себе, мов грудку,

В кипучі води весняні?..

Чи тихо в зашморгу сконати?
Мені однаково. Та все ж
Приємніше в слова вкладати
Гірку журбу – журбу без меж...
Слова – єдина розрада.
Вони то ллються, то гримлять,
То розквітають, мов троянди,
І хвору душу веселять...
Я їх плекаю і гартую,
Щоб зло косили наповал...
І кат здригнеться, як почує
Мої гартовані слова!

В 1962 році, пересвідчившись, що керівні партійні культивці-сталіністи закрили мені шлях в літературу, заборонивши видавати мою збірку гумору і сатири, я вийшов з партії, де, крім переслідування за критику, нічого хорошого не зазнав, і поклявся розвінчувати художнім словом зло, яке розквітає під машкарою демагогії про демократію, свободу і рівноправність.

Тринадцятий апостол

І день іде, і ніч іде.
І голову схопивши в руки,
Дивуєшся, чому не йде
Апостол правди і науки?

Т.Шевченко

Зло торжествує наяву.
Зло вище правди ростом...
Навіщо ж я тоді живу –
Тринадцятий апостол?
Я не біблейський персонаж,
А лиш проста людина.

Страждання й муки – мій багаж.
Я гнаний, мов тварина.
За що? Це долі віщий знак –
Йти крізь тороси криги
І на собі нести отак
Апостольські вериги...
Я хочу правду провіщать,
Нести добро між люди.
За що ж мені в лице плювають
І кривдити повсюди?
Я знаю, що людина – звір.
В собі теж чую звіра.
Ні людям, ні собі не вір,
Бо віра ця – зневіра.
Зневіришся, пізнавши суть
Всього життя земного,
І вирушиш в останню путь
Без віри, без нічого.
Навіщо людям-звірам ум?
Щоб винайти тортури,
Які вселяють жах і сум,
Щоб з ближніх дерти шкури...
О люди-звірі! Геній ваш
Вас піднесе й погубить.
Вже скоро вдарить смертний час!
Зло жартувати не любить.
Одні – прихильники війни,
А інші – проти неї.
Та голос їхній, мов з труни...
З'явилися Прометеї,

Що крадуть атомний вогонь
Без тіні страху в бога...
Вогневі з катових долонь
У світ – одна дорога.
І світ, мов тріска, спалахне,
І згине звір – людина.
Вогонь пекельний не мине
Ні матері, ні сина.
Гуманність, людяність, мораль –
Нікчемні атрибути,
Що з злом повінчані, на жаль.
Що гірші від отрути,
Бо призвані прикрити обман,
Насильство, лицемірство.
Вони ілюзія, туман...
А сутність їх – блюзнірство.
За існування боротьба
Скрізь точиться жорстока
І прикривається ганьба
Мораллю лиш для ока.
Не переможе ні фашизм,
Ні комунізм віднині,
А переможе лютий звір,
Що гніздиться в людині.
Та я не плачу, не журюсь.
Навіщо тратить сили?
Зрадливій долі я корюсь
З зачаття до могили!

* * *

Я не з тих

Я не з тих, що, мов лозина,
Гнуться перед чином вищим.
Я не гнуся. Я – людина.
Я не хочу бути нижчим.
Лицемірством і брехнею
Славен світ в ХХ віці.
Люте зло сичить змією...
Тяжко жить мені – каліці.
Я скалічений навіки
І духовно, і фізично.
Тільки розум, розум тільки
Ще працює механічно.
І куди не кину погляд –
Скрізь з брехнею зустрічаюсь.
Зло живе з бідною поряд,
А я, дурень, ще й караюсь
Та шукаю правду всюди.
Хто ж ту правду знайде нині?
Тую правду, кажуть люди,
Вже давненько з'їли свині...
Доля зла до слова „правда”
Частку „не” прилаштувала.
І панує знов неправда,
Як і завжди панувала.
Я не з тих, що у нестямі
Лижуть п'яти бюрократу,
Що кривавими руками

Ладні брата вбить за плату.
Я за правду ладен вмерти.
Я плюю неправді ввічі...
Щоб з життя неправду стерти,
Я готовий вмерти двічі.

* * *

Ювілейне

Розбійники, людоїди
Правду побороли.

Т.Шевченко

Промайнули сорок років,
Мов страшне видіння.
Відцвілися пустоцвітом,
Не дали насіння.
Чим засію тую ниву,
Що життям зоветься?
Та чи й варто засівати?
Може так минеться...
За сількорівську діяльність,
За критичне слово
Сталіністи-терористи
Гноблять мене знову.
І не бачу я просвіту,
Сонячного пляжу...
Поблукаю манівцями
Та й в могилу ляжу.
Заберу з собою муки
І гірку образу.
Хай радіють сталіністи,

Тішаться до казку.
Я не перша їхня жертва
Й певно не остання.
Та чи ж буде в ріднім краї
Золоте світання?
Чи спаде з очей полуда
Сталінського блуду?
І чи будуть з сталіністів
Комуністи-люди?
Ні не будуть. Прийдуть роки,
Що сумління збудять.
Остовпіють з жаху діти
І батьків осудять...
Сорок років – сорок кілець
Ланцюга важкого
На собі несучи з прокляттям
І вдаю сліпого.
І вдаю, що я не бачу
Свіжої могили,
Виритої лютим катом...
Де ж узяти сили,
Щоб неправду побороти,
Правду воскресити?
Де там! Батоґом обуха,
Знать, не перебити.
І життя мені незмінно
Ставить всюди „двійку”.
Не за нього п'ю свій келих,
А за смерть-злодійку!

* * *

Прокляття сталіністам!

Нащо мене терзаете,
Хижі сталіністи?
Нащо вбили в серці віру,
Віру комуніста?
Хочу вірити й не можу.
І жити не хочу.
Опустіло моє серце
І погасли очі...
Краще б мене розстріляли,
На вогні спалили,
Аніж сіллю свіжі рани
Рік у рік ятрили...
Якби мої кривди-муки
Та могли карати,
Якби моє гнівне слово
Та могло стріляти –
Не чинили б ви розбою,
Не гнітили душі,
А наклали б головою,
Злодії, чинуші!
Мав я віру і надію –
Сталіністи вкрали.
Мав я мрії, горді думи –
Кати розтоптали.
Будьте прокляті навіки,
Людоїди люті,
Кров'ю ближніх вгодовані,
В шкіру їх обуті...

Упивайтесь кров'ю, гади,
Доки правда встане,
Доки від вас на цім світі
І сліду не стане.

* * *

Виродкам Сталіна

Це Ви партійними квитками
Прикрилися, немов щитами.
Мов павуки ті, плетете
Моралі ніжну павутину,
Щоб нею спутати людину,
Яку підступно уб'єте...
Це ви на трупах поколінь
Хотіли рай побудувати –
Кривавий комунізм. О кате!
Ти щез, лишивши чорну тінь –
Своїх прихильників лукавих,
Що, як і ти, в ділах кривавих
І силу й владу здобули,
Що ріки крові пролили.
Мораль нову медоточиву
Й закони гарні даєте.
Та ви по них не живете,
Бо душу маєте червиву,
Бридку натуру, вдачу хтиву.
Закони ваші не для вас –
Ви хочете повчати нас,
Очистити від зла, пороків...
Та ми не віримо словам –

Ми вашим віримо ділам.
О новоявлені пророки!
Ви чорні творите діла.
На вас прокляття тінь лягла!
Ви на посадах сидите
Та кров із „гвинтиків” п'єте...
Сліпою силою й тюрмою
Не завоюєте уми,
А тільки правдою святою,
Яку топтали чобітьми.
Ті, що любили правду, волю,
Що мріяли про кращу долю,
Убиті вами. Так зате
Ви правите і живете!
Ще й пам'ятники за життя
Самі будуєте для себе,
Та прославляєте до неба,
Себе ж таки. Ні каяття,
Ні совісті – нема нічого.
Лише звірина суть убога...

* * *

Горе тим...

Горе тим, які не грають
Ролей лицемірів.
Їх повсюди зневажають,
Гонять, наче звірів,
Бо не вміють прикидатись,
Душами кривити.
Їм хоч в землю закопатись –

Неможливо жити.
Хоч закони справедливі
Та брехливі судді:
Творять злочини жахливі
І не на безлюдді,
А в народі. Люди, люди!
Де ж ваш розум, сила?
Гляньте, як неправда всюди
Правду покорила.
Горе тим, які за правду
Здумають стояти –
Витлумачать це як зраду,
Будуть докоряти:
Не так правду зрозуміли,
Як кат розуміє.
Бо хилитись не хотіли,
Куди вітер віє...
Горе тим, які збагнули,
Що немає правди,
На собі котрі відчули
Канчуки неправди...
Тих уб'є таке прозріння
І позбавить віри,
в душу сипоне насінням
Лютої зневіри...
Ті блукатимуть по світу
Трупами живими.
Каркатиме взимку й літом
Ворон зла над ними...
Ті залишаться без волі,

Радощів, завзяття...
Горе жертвам зла й сваволі,
А катам прокляття!

* * *

Я лишній

Я лишній у сім'ї, в суспільстві.
Мов чахла дерево в гаю,
всіма покинутий стою
На роздоріжжі... В дикім звірстві
Перебуває нині люд...
Брехні підвладні правда й суд...
Я хворий, гнаний. Я каліка.
Хто про гуманність просторіка?
Хто людяність здійма на щит? –
Убивця, злодій і бандит.
Людська гуманність... Горе, горе!
Крові і сліз пролито море
В ім'я гуманності тії.
Немає й не було її.
Одні лише слова солодкі –
Сироп дешевий... А діла?
Бодай би вас чума взяла,
Скосила смерть на сто відсотків,
Пустопорожні брехуни!
Я звідав сам „гуманність” вашу,
Я випив горя повну чашу.
Я лишній з вашої вини.
Якби ви знали, сталіністи,
Як тяжко вашим жертвам жить,

То ви б крові не стали пить,
Живцем людей не стали б їсти...
Навіщо кинули мене
За борт життя, немов ганчірку?
І це безкарно вам мине,
Бо влада ваша. Як же гірко
Себе безсилим відчувать
Перед катами, що свободу
Ганблять від імені народу,
Що правду стали мордувать!..
Я лишній. Та не лишнім буде,
Кати, вам плюнути в лице.
Хоч ви осудите за це,
Та не осудять чесні люди.
Знов слово правди оживе,
Про вас потомкам зле розкаже,
І гнів їх візьме за живе –
і зло учинене поляже.
А ви безслідно не вмрете –
Відкриєте у вічність браму:
В історії ви лишите
Криваву, страхітливу пляму...

* * *

Вітрила

Буйний вітер напинає
Золоті вітрила.
Не вітрила то, а хмари –
Фантастичні крила.
Голубі простори неба –
Океан без краю.

В нім я думою і серцем
Раз у раз витаю.
Отакі б мені вітрила!
Отакі б безмежжя!
Полетів би метеором
В синє безбережжя,
Щоб позбутися гоніння
І людей забути,
Щоб не бачити сваволі
І брехні не чути...
Буйний вітер напинає
Золоті вітрила.
Не вітрила то, а хмари –
Фантастичні крила...

* * *

Голос серця

Квітнуть рожі і мімози,
А мені байдуже.
В мене в серці лід, морози...
Я сумую дуже.
Серце хворе і розбите
Радощів не знає.
Серце знає, що у мене
Майбуття немає.
Мав я віру і надію –
Сталіністи вкрали.
Політичні аферисти
Кляп у рот запхали...
Серце плаче не сльозами –
Гарячою кров'ю.

Залишився попіл з того,
Що звалось любов'ю.
Нащо жить на білім світі?
Нащо марно скніти?
І чого мені чекати?
І з чого радіти?
Вже б наклав на себе руки –
Серце суперечить,
Ніби каже: „Милий друже,
Все це не доречі.
Викуй слово, щоб дзвеніло
Дзвоном шаблі-криці...”
В мене в серці зріють грози,
Крешуть блискавиці!..

* * *

Суд історії

На світі так уже ведеться,
Що зло за правду видається,
Що дурням зорюють уми,
Мов пустирі, брехні плугами,
Що мури сірої тюрми
В червоний колір малярами
Фарбуються... І вірим ми
В примарне, наче сон, видіння –
В добро і в комунізму час,
Аж поки зло не скрутить нас...
Тяжке воістину прозріння!
Немов параліч настає:
Душа старіє передчасно
І світлий погляд живо гасне,

Кубло зневіра в серці в'є...
Ганьба вам, звірі-сталіністи,
Що трупи ближніх звикли їсти!..
Хай щезне з вами ваш девіз:
„Через тюрму – у комунізм!”
Багато горя, мук і сліз.
За кров людей, убитих вами,
Історія засудить вас.
І прийде невблаганний час,
Коли вас зватимуть катами.
Розправі дикій є межа:
Вам суджено, як всім, померти.
Та кров, застиглу на ножах,
Історія не в силі стерти...
А блуд, блюзнірство і обман?
А двоєдушність плутократів,
Що в сотнях книг, газет, плакатів
Словесний мечуть ураган
На зло, яке самі ж і творять.
Кати про комунізм говорять!
О зло! О горе!! О печаль!!!
Навік прокляті сталіністи
Повчають нас, дають мораль.
Живцем в могилу краще лізти,
Аніж боготворити їх.
Кати і жертви не вживуться.
Їх смаки й думи розминуться.
Так над конем свистить батіг
І свист той ямщику здається
Солодким співом солов'я.

Коневі ж той батіг – змія...
І син із батьком не вживеться,
Його не прийме настанов.
Не схоче бути рабом ізнов
Його химер, його сваволі...
Вже лине віщий голос долі:
Встань покоління молоде!
Стіною стань за честь і правду
І осуди батьків за зраду.
Не їх – тебе майбутнє жде!

* * *

Незримі кайдани

Мене ведуть на ешафот.
Серце в грудях в'яне.
І на мені, вчувається,
Брязкають кайдани.
Хоч я ніби й не закутий
Та волі не бачу.
Неправдою осміяний,
За правдою плачу.
Моїм думам, моїм мріям
Збутись не судилось.
Моє серце, мов дзеркало,
Об камінь розбилось...
І я іду принижений,
В серці я трю рани.
А на мені, вчувається,
Брязкають кайдани.
Хоч я ніби й не злочинець,
Та за правду щирю

Мене судять сталіністи,
Гонять під сокиру...
За критику справедливу
Я змушений гинуть.
Як сам в петлю не полізу,
То кати накинуть.
У злодія й ката влада,
Тому вони й праві,
Тому чинять беззаконня
В радянській державі.
Мене ведуть на ешафот.
Серце в грудях в'яне.
І на мені, вчувається,
Брязкають кайдани...

* * *

Мов вовк зацькований..

Мов вовк зацькований, блукаю,
Або у затінку стою...
І кляту долю проклинаю,
І хвору голову свою
Куди не знаю прихилити.
Бажаю все життя прожити
Отак, як я, катам моїм!
Якби не лихо, не хвороба,
То може б і згодився їло
В ярмі ходити аж до гробу...
А так навіщо я катам?
Вони гуманні, бач! Не вбили
Мене ще й досі. Порішили:
Нехай у зашморг лізе сам...

І вже б поліз, якби не хвилі
Образи й гніву, що в мені
Клекочуть грізно в дикій силі,
Зовуть до помсти, до борні...
І мушу я терпіти муки:
Папір, чорнило брати в руки –
Переливать печаль в слова.
І думати, що з злом борюся,
З брехнею сильних не мирюся.
Дурна, наївна голова!

* * *

Роздуми перед грозою

Чорна хмара наступає,
Дощ рясний поллється.
Потім сонце знов засяє,
Щиро усміхнеться.
Не страшна грози навала
З блискавкою й громом,
Бо напоє спраглу землю
І розвіє втому...
Інша хмара надо мною
Сонце заступила,
Наче стронцієм отруйним,
Радість в серці вбила –
Хмара чорної печалі.
Хто її розвіє,
Переоре хвору душу,
Радістю засіє?
Вмерли думи і надії.
Їм не воскресати.

Тільки слово пламеніє,
Рве кайдани, грати...
Вдарю блискавкою- словом
В ката-супостата!
Це моя єдина зброя
І моя розплата.
Я, знеможений, поляжу –
Слово не поляже.
До людського серця дійде,
Правду всю розкаже.
Про пролите людомором
Сліз і крові море,
Про трагедію мільйонів,
Про народне горе.
І обдурені жахнуться,
І сліпі прозріють,
Пути рабства розпадуться,
Тюрми опустіють...
Чорна хмара наступає –
Дощ рясний поллється.
Потім сонце знов засяє,
Щиро усміхнеться...

* * *

Сталіністам

Не називаю вас товаришами,
Людьми не називаю взагалі,
Бо ви невинних різали ножами...
Ви – зло, ганьба, найбільша на землі!
Товаришем не хочу бути вашим.
Беріть назад партійний мій квиток,

Бо переповнилась терпіння чаша,
Бо душу огортає холодок...
Фашизм кривавий блідне перед вами
І інквізиція вам лаври віддає:
Страхітними ви стали упірями,
Зганьбили рід свій і ім'я своє.
Цитатами із Леніна і Маркса
Даремно прикриваєтесь тепер:
Кістки і черепи – таким прикрасам
Позаздрить найдикіший людоджер...
Усю вину на Сталіна звалили:
Мовляв, він кривдив, убивав... А ви?
Ви янголи? Добро лише творили?
Здіймали в трупа череп з голови
Вином його по вінця наповняли
І на бенкетах з черепа пили,
І впившись, Сталіну „ура” горлали,
І п'яні сльози вдячності лили...
Тепер ви лицемірно відреклися
Від Сталіна і від кривавих справ.
І... знову нишком зло вершить взялися.
Так, певно, „батько” Сталін наказав!
Ні, не одурите людей словами.
Пошиєтесь в дурні лиш самі.
І гнів людський прокотиться над вами,
Мов грім, віщаючи кінець тюрмі,
Кінець брехні, насильству і розправі...
Та ви від сорому не згорите.
Ви навіть раді тій кривавій славі,
З якою нерозлучно умрете...

* * *

Книга життя

Я кров'ю серця напишу
Свого життя печальну книгу.
Не утаю, не согрішу,
З брехні не виплету інтригу.
Я в свідки совість позову,
Суддею правду назову...
Читайте, люди, і дивіться
В калейдоскоп моїх страждань.
І зло, як я, терпіти вчіться
Без розпачу і нарікань.
Щасливий, хто з більмом на оці –
Такий недобача брехні.
А той, що бачить, каже: ні.
То правда, як вода в протоці,
Прозора й чиста... Бреше сам,
Щоб догодить тупим чинам.
А не догодить – буде лихо.
Підкрадуться, мов змії, тихо,
Під суд нізащо віддадуть,
В багно заточуть, осміють...
А дурням скажуть: ворог він.
І дурні-йолопи повірять.
Отак і глухне правди дзвін,
Отак неправду чорну білять...
Під стяг червоний зло вповзло
І кров з людей, мов воду точить...
А мудрий відвертає очі.

Йому в житті, бач, повезло:
Посаду і пошану має.
Що друг за правду погибає,
Йому байдуже. Не його –
Товариша лише карають.
Отак-то ближні виручають!
Бодай не бачити цього.
Страшну я книгу напишу.
Я словом – оловом гарячим
Неправді пельку заплішу...
Я очі розімкну незрячим.
Дивіться, де те зло, скажу,
І де та правда гнана, бита,
Сто раз обпльована, немита...
Я совість сплячих розбуджу.
Дні-сторінки перегортаю:
Одна нудьга, одна печаль...
Уже й життя чомусь не жаль,
Бо не живу, а відживаю.
А ви, вгодовані чинуші,
Про рай нам, дурням, верзете.
Для вас – то рай. Ви живете,
Лілеєте тіла і душі
В розпусті, ситості, вині.
Ви уподібнились свині!
В найтовщу книгу не вбереш
Моїх страждань, образ болючих.
Та я пишу поволі, все ж.
Потоком сліз гірких, пекучих
Я книгу писану зрошу

І чесним людям покажу.

* * *

Демократія

В нас демократія для того,
Хто, зуби зціпивши, мовчить,
Або папугою кричить
Про те, що вимагають з нього.
А той, що власну думку має –
Або за ґратами конає,
Або, зацькований ганьбою,
Спішить покінчити з собою.

* * *

Закон

Закон радянський всіх дійма:
На горло всіх за все карає.
Це демократія сама
Устами ката промовляє...

* * *

Кривавий сміх

О лицемірні „правдолюби”!
Ви в посмішку скривили губи,
А ікла з-під тих губ стирчать...
Вас юдами потрібно звать,
А вас лиш культівцями звать,
Неначе шану віддають...
Мерзенні виродки епохи!
Ви не змінилися нітрохи.
У вищих сферах вертитесь,
Кривавим сміхом смієтесь

З людей, що вірять вам на слово:
Мовляв, не буде лиха знову,
Бо ви вже, далєбі, не ті,
Тепер ви майже що святі...
Взялися правду провіщати,
А вам би кривдить, убивати –
Це ваше звичне ремесло,
Що вас до влади привело.
Ви смієтесь, лихі кати,
З довірливості й простоти...
Та може статися, що люди
Вас зрозуміють і осудять.
Пора вже правді волю дати.
Не вічно злу торжествувати!

* * *

Відповідь культівцям

Ви перекреслили мене
Скажені культівці-убивці.
Та це безслідно не мине.
Я вдарю з розмаху по пиці –
Ударю словом замашним,
Вагомим словом, не пустим.
І ляпас той дзвінкий озветься
Луною у серцях людей...
Ви не сховаєте очей
Від правди. Правда добереться
До тайників нікчемних душ
Убогих виродків-чинуш.
Тоді постане перед світом
Гниле болото злодіянь.

І засмердить вонюча твань...
Не уб'єте терором, гнітом
Душі моєї поривань!
Я не складу своєї зброї –
Мов піку, відточу перо.
Воскресну для доби нової,
Прославлю правду і добро.

* * *

Темна сила

На мене тисне зверху темна сила,
Розчавлює всі прагнення мої.
„Ти раб, - сичить, - таких, як ти, топила
В крові я їхній... Задуми твої
І легкокрилі, дерзновенні мрії
Я розтопчу і обірву життя...
Мені прислужують, немов повії,
Любов, гуманність, совість, почуття...
Мене бояться всі, хто прагне жити.
Всі роблять те лише, що я звелю.
Не смій протестувати, ані тужити,
Бо я уб'ю, скалічу і спалю...
Диктую я, бо я незламна сила.
На правду я скажу: оце брехня!
І вір, і бійсь, щоб я бува не вбила,
Щоб ночі не створила замість дня...
Закон – це я. І суд – моє знаряддя.
А люди – іграшки в моїх руках.
Я – влада. І не шліть мені прокляття,
Що глухне без одвіту у віках...
З людини я вже робота зробила

Без жалю в серці, дум у голові.
Я тисну на людей, я темна сила,
Що умертвляє прагнення живі...”

* * *

Колись Полтавщина сіяла...

Колись Полтавщина сіяла
Талантами... Було колись!
Колишня слава та зів'яла...
Таланти, знать, перевелись.
А може й ні? Неправди сила
Гнітить таланти, убива
В серцях народжені слова...
Співців неправда підкорила!
Поетів за папуг вже мають,
Що мадригали повторяють
Духовних пастирів своїх...
І люди зневажають їх.
Для кого ті нудні творіння?
Для чого слів рясне цвітіння?
Не надиха фальшивий спів.
Серця не б'ються після слів
Пустопорожніх і тріскучих.
Ані проблем гірких, пекучих,
Ні драм поет не зачіпа.
В гучне клепало знай клепа!
Не заспіва душа в кайданах
Веселу пісню... А слова,
Що не від серця йдуть, зів'януть,
Неначе скошена трава.
І соловейко не співає

В просторій клітці золотій,
Бо на неволю не міняє
Він голос неповторний свій.
А ми міняєм. Все міняєм.
Та ще й неволю прославляєм.
Низькі поклони владі б'єм
І на пісні замовлень ждем.
Колись Полтавщина буяла
Талантами... Тепер нема
Таких талантів, як бувало.
Тепер Полтавщина німа...

* * *

За правду

Навпроти течії брехні
Іти – що в стінку лобом битись.
Та серце не велить мені
З брехнею підлою миритись.
Я, наче сміливий плавець,
Пірнув у чорне шумовиння
Сваволі й кривди... Там кінець
Серед підводного каміння...
Я смертний вирок підписав
Брехні, що правду зневажає.
Тож каятись нема підстав.
Вперед! Хай правда не вмирає!

* * *

Скарга молодого покоління

Навіщо нам акафісти нудні?
Навіщо нам мораль медоточива,
Коли не правда, а брехня в ці дні

Серед людей збира багаті жнива?..
Навіщо все це? Щоб брехню прикрить?
Ілюзію правдивості створить?
Ми не осли. Навіщо нас учили,
Відкрили нам видіння золоті,
А потім кинули в життя й розбили
Бажання наші, мов цяцьки пусті?..
Насильство з ніжністю не думайте вінчати,
Бо вийде з того лиш безумства сплав...
Не можна разом бити й цілувати.
Який би дурень так робити став?
О дайте, дайте правду, яка є:
Тендітну, шолудиву, у лахмітті...
Хай явить нам сумне лице своє,
Нехай навчає нас, як жить на світі.

* * *

До долі

Покірний долі, мов ягня,
Плетусь життєвим шляхом кволо.
З ненавистю дивлюся я
Похмурим поглядом навколо.
Поглянеш – рай. А в раї що?
Несправедливість і сваволя...
О чом перетворить в ніщо
Мене не хоче скнара-доля?
Не смерть страшна – страшне життя
Без щастя, радощів, надії.
І я прошу лиш забуття
Без сновидання, руху, дії...
О доле лютая моя!

Коли ти зглянешся на мене?
Коли укусиш, мов змія,
І в рану вприснеш яд смертельний?..
З'явись з-за темного вугла
В подобі ката-сталініста.
Нехай зітре мене до тла
Неправда дика і нечиста...
Ти, доле, в мене відняла
Усе, крім муки існування.
І я б хотів, щоб смерть взяла
Моє життя, мої страждання...

* * *

Апологетам зла

Не вам, апологети зла,
Нову людину гартувати
В горнилі правди... Всі діла,
Творимі вами, супостати,
Не пахнуть правдою, бо ви
Могутність влади і закону
Вкладаєте у жест Нерона...
Либонь, з пустої голови
Калічите своїх собратів.
Та ще й хизуетесь, і раді.
Монополісти душ і дум!
Погляньте в дзеркало на себе:
Усе, що корчувати треба,
У ваших душах, як на глум,
Живе і буйно розквітає...
І жаль, що вище вас немає
Людей порядніших за вас,

Які б і вас перекували,
І вам у руки молот вклали,
А ви б тоді взяли за нас...

* * *

Чорні думи

В этой жизни умереть не ново,
Но и жить, конечно, не новей.

С.Есенин

Чорні думи, мов тумани сиві,
В посивілій голові снують:
Де ті люди горді і щасливі,
Що про них сироп словесний ллють?..
Я в житті не бачив цих щасливців,
Я про них у книгах лиш читав.
Я шукав їх, мов зайців мисливці,
Та на слід ні разу не напав.
Набрехали, завели в оману
Культівські писаки – пси цепні.
І брехню ви пишете по плану,
Білите за плату чорні дні...
Твердите, що нині свинопасом
Буть почесно. Отака мораль!
Ви мораль видаєте авансом,
А свиней не пасете, на жаль.
Буду я свиней охоче пасти
Тільки не кажіть, що я герой.
Я не хочу нижче вас упасти
І хвостом вилять, мов цуцик той...
В цім житті я не знаходжу правди.
Щиру правду зрадили батьки:

Допустили шахраїв до влади,
Що глузують з правди залюбки.
О батьки! На вашу совість ляже
Горе покріпачених дітей.
Хто на дітях пута ті розв'яже,
Що сплели ви в темряві ночей?..
Скільки душ ви чесних погубили!
Скільки крові марно пролили!
Квіти ви безжалісно скосили,
Будяки їх соком полили...
Ні, життя не стало нині раєм.
Та й чи стане раєм взагалі?
Понад світом хижа смерть витає
І шука поживи на землі...
Чорні думи, мов тумани сиві,
В голові клубочаться, снують:
Де ж ті люди горді і щасливі,
Що в майбутнє радісно ідуть?

* * *

Плин життя

За роком рік іде, минає.
Мов хвиля хвилю підганяє
Один другого – так життя,
Мов свічка, плавиться, згоряє...
І я піду без вороття,
Як кожний смертний, в небуття,
Де зла ніякого немає,
Але немає і життя.

* * *

Керівним крикунам

Кричите, що зла не буде.
А від чого плачуть люди?
Не від райських насолод...
Зло старе ви засудили,
А нове благословили –
Ощасливили народ!
Вдаєте святих із себе
І без віз претесь на небо...
Та за вами скучив чорт:
В казані смолу він варить.
Хоче добре вас „попарить”
І залить смолою рот.
Щоб брехня не лізла з пельки,
Чорт придбав нові обценьки –
Мріє вирвать ваш язик
Чортенетям на шашлик!..

Полтавська область,
Полтавський район,
с.Кустолово-Суходілка,
Ніколенко В.М.

* * *

24.12.1963.

Добрий день, друже!

Як ся маєш? Як живеш?

4.12.-63р. я надіслав тобі свою рукописну збірку „Тринадцятий апостол”. Чому ж ти мовчиш? Невже вона визвала такий сильний шок?.. Та як би там не було, а рецензію давай! Ти знаєш, у мене останнім часом появляються сумніви: чи потрібне те, що я пишу? Чи правий я, чи ні і в якій саме мірі? Помічаю, що можу писати подібні вірші тільки в поганому,

пригніченому настрої, який, до речі, домінує над іншими настроями. Так ото мені хочеться почути думку інших людей про свої творіння. Відверту думку, звичайно. Ти пишеш, що сам навчився оцінювати свої твори. Я теж намагаюся оцінити свої твори, та помічаю, що моя оцінка часто не збігається з оцінкою інших. І хоч я остаюсь при якійсь своїй оцінці, все ж беруть сумніви, а чи вірно я оцінюю?

Ти, будь ласка, не думай, що я пропадаю людина, що не здатна зорієнтуватися в чотирьох стінах... Та проте є багато такого, до чого приходиш крізь розчарування і страждання.

Ото ж громи мої вірші, але не мовчи.

Читав я у „Молоді України” твій нарис „Жонглер”. Думається, що можуть присудити премію.

В нарисах ти не слабак. Цінне в них те, на мою думку, що в них на лице елементи оповідання. І можливо, що ти себе знайдеш в коротких оповіданнях. Щось є у твоїх нарисах цікаве, але ще не зовсім визріле. Щось таке, знаєш, емоційне... Страх, як я не люблю моралізаторства, в якій би формі воно не подавалось. Уникай його в усіх творах, крім байки, звичайно.

Оце я прочитав „Трилогію желання” Драйзера (романи „Фінансист”, „Титан”, „Стоик”). Його герой Френк Каупервуд – негативний тип, але автор не підкреслює раз у раз цієї риси, а описує його діяння якимось безсторонньо, даючи можливість самому судити про героя. І читач, звичайно, судить так, як цього хоче автор. А що наші писаки роблять з героєм? Якщо він позитивний, то автор з шкіри лізе, щоб довести його позитивність. Не герой своїми діями доводить це, а автор втокмачує своєму читачеві, що герой його позитивний, чи негативний.

Не нав'язуй своїх висновків читачеві, пиши так, щоб читач сам робив потрібні тобі висновки. Для цього потрібна не абияка майстерність.

І знову я повертаюсь до своїх злочасних віршів. Що в них, на твій погляд цінного? Яке раціональне зерно ти в них побачив? Що треба зробити, щоб писати краще?

Хочу сказати кілька слів з приводу загибелі Дмитра. Мені здається, що тут щось не так. Ще якби машина і мотоцикл їхали назустріч – тоді, а тут швидкість, вірніше різниця швидкостей машини і мотоцикла мала і вдаритися вони дуже не могли. Кажуть, що Дмитро три дні жив після цього. Цікаво, чи приходив він до пам'яті і що говорив? Гризуть мене сумніви, та й годі...

Надіюсь на швидку відповідь.

З новорічним вітанням В.Ніколенко. 24.12.-63р.

* * *

28.12.1963.

Добрий день, Феодосію!

Отримав твого листа. Ти знаєш, я написав тобі листа, відправив, а тут одержав і твого. Так що ти маєш шанс одержати від мене два листи за короткий проміжок часу.

Звичайно, що ти з багатьма віршами з циклу „Тринадцятий апостол” не згодний. Навіть я і то з деякими не згодний. Засуджую, але пишу!

Тішу себе надією, що вдосконалюю художню майстерність. І це дійсно до деякої міри так. А що поробиш? Нових, свіжих думок бракує...

Рукопис „Тринадцятого апостола” можеш залишити у себе, адже я прагну познайомити з своїми творами більше людей. Для чого, питаєш? Просто таке бажання. Знаю, що це нічого не дасть, а пишу і розповсюджую, щоб знали люди. Навіть інколи читаю їх перед людьми, звичайно, за столом, перебуваючи в празниковому настрої...

Я тобі надішлю машинописний екземпляр тієї збірки, що побувала у Полтавському видавництві. В ній, як на мою сучасну точку зору, хіба що третя частина творів варта уваги. Та ти й сам побачиш. Але збірку можна було видати. Адже ще гірші видають. Хіба я гірший за інших?

А навіщо мені лишній раз впевнитися? Та в мене вже згасло всяке бажання пробувати видавати. Я більш, ніж досить впевнився, що значить радянська демократія. У мене виробилась якась своя точка зору. Коли людина перебуває під впливом якої небудь моралі, вона не може судити об'єктивно. Вона буде завжди виразником тієї моралі, під дією якої перебуває. Мене заставили вийти з-під впливу моралі, ті люди, що пропагують цю мораль. Я опинився в стороні і багато зрозумів такого, чого ніколи б не зрозумів, перебуваючи під спудом медоточивої моралі...

Які ми по-суті дурні! Навіть найбільше зло ми здатні сприймати за добро, коли наш розум відповідно обробити.

Я за вільну свободомислячу людину, а не за робота, в якого хочуть її перевернути перевертні людського роду.

Створювати нову людину методами штурмівщини, значить насилувати її, калічити. Не можу заглушити в собі обурення з приводу такого творення нової людини. Особливо молоде покоління не хоче отак перевиховуватись...

Не корися темній силі,
Що ріку життя скувала
Льодом дикої сваволі,
Що служить неправді стала...
Хоч про рай трублять газети,
Ллють мораль, немов помії,
Та стоїть сумна Свобода
Із вірвовкою на шиї...
Не на п'єдестал пошани
Зводять зраджену Свободу,
А на шибеницю тягнуть
Виродки людського роду.
Не корися ж темній силі,
Що ріку життя скувала

Льодом дикої сваволі...

Мить пробудження настала”..

Що б ти мені, друже, порадив: писати, чи не писати отакі вірші? Вони легко пишуться, а чи багато в них толку?

Якби мені якось переродитися, настроїтись на сучасну хвилю... Та чи зможу я це зробити? Адже одного бажання мало. Та його посуті й немає. Пишу поки пишеться. Душа, як кажуть, співає...

Бажаю весело відзначити прихід Нового року. Що рік грядучий нам готує?..

Пиши. З вітанням В.Ніколенко.

28.12.-63р.

* * *

2.01.1964.

Добрий день, Феодосію!

Ти добре зустрів Новий рік. Одержав премію за нарис. Було чим промочити горло...

Надсилаю вирізку з газети, де красується твій портрет, яким тепер любується вся Україна.

Бачу, що на тебе справила якесь враження моя добірка віршів „Тринадцятий апостол”. Але ти ставиш переді мною непосильне завдання: продовжити Шевченка... Ти гадаєш, що мені під силу?

Та крім того ти радиш вернутися до початку моєї творчості і творити розумно „соразмерно вкуса”.

Мушу тобі сказати, що коли сталіністи „забракували” мій початок, то невже ти думаєш, що після такого продовження, вони почнуть раптом друкувати мої твори? Навіщо ж тоді вертатися до „початку”, пасувати перед злом? Інша справа, позбутися „зайвини” у своїх творах, що про неї ти пишеш,

Після всього, що сталося, я не можу співати дифірамб культивцям. Це було б найвищим проявом дурості. Я сумніваюсь: чи правий я? І тут же ставлю запитання: чи праві культивці?

Загальновідомо, що культивці не праві. То в чім же я неправий? В тім, що я беру „зайвину” на себе?

А який борець, великий чи малий, не брав її на себе? Брав Шевченко, брав Франко, брала Леся Українка... Відомо, що від Франка відвернулася вся тодішня галицька інтелігенція, бо він, бач, брав „зайвину” на себе... Але це його не зломило. Він до кінця життя був сам собою. Якщо я сумніваюся чи правий я, то тут же запитую себе: в якій мірі неправий?

Зневіра в людину?.. Можна виправити це. А з злом боротися треба і не так, як цього хотять носії зла, що примазались до влади і зробили владу знаряддям насильства і розбою. Якщо боротися проти зла словом, то таким, щоб воно відрізнялося від потоку тих слів, які вже не діють на читача. А якщо й діють, то в тому розумінні, що викликають огиду...

Я хочу висловити свої думки вагомим, точним, вбивчим словом. А таке слово підкоряється тільки тому, хто не йде на компроміс із брехнею. А помилки, звичайно, можна виправити. Може без кінця сперечатися на тему: людина – звір, чи людина – янгол?

То як мені поступити? Якщо я не буду самим собою, то Шевченка мені не продовжити... От, бач, яка справа! Очевидно доведеться мені нести свій важкий хрест до кінця... Так склалося життя, так склалися обставини і тут ні ти, ні я нічого не вдіємо.

Ти рад мені допомогти чим можеш. Ціню це прагнення. Твої поради, думки живлять мій мозок і серце... „Непротівлення злу насильством” – цей толстовський атрибут тут не допоможе. Зло наступає, зло не прощає... Про це треба не забувати, друже.

Так будемо ж боротися проти зла словом гострим, як бритва, твердим, як алмаз!

Ти дуже песимістично оцінюєш свою сатиричну творчість. Я б не сказав, що ти такий безпорадний в жанрі гумору і сатири.

Надсилай свої сатиричні твори. Я їх поспробую на зуб...

А поки що тисну руку. Бувай здоров.

2.01.-64р.

В.Ніколенко.

* * *

11.01.1964.

Друже Феодосію!

Надсилаю тобі за твоїм бажанням екземпляр збірки, яка побувала колись у Полтавському обласному видавництві.

Цей екземпляр, як і „Тринадцятий апостол”, можеш використати як завгодно, чи лишити собі на пам'ять.

Я не поділяю твоєї думки, що колись зможу видати свої твори у нашій країні.

При сучасному стані речей і сучасному поколінні сталіністів цього зробити не можна. Та й твори не такі, щоб можна було сподіватися, що їх видадуть нащадки. Адже так?

Я радий буду, якщо ці твори пригодяться тобі в твоїй праці.

Цікаво також знати, якої ти думки про них. Які твори тобі подобаються, а які ні? Які в них недоліки, на твою думку? Про це прошу написати.

Ти питаєш, де я зараз працюю? Працюю у місцевому відділку зв'язку листоношею.

Пиши про свої враження від моїх творінь.

З щирим вітанням В.Ніколенко.

11.01.-64р.

* * *

13.01.1964.

День добрий, Феодосію!

Так ти кажеш, що в мене не хватило мужності поздоровити тебе з успіхом? Офіційно не писав, мовляв, поздоровляю і т.д. Але це тому, що я вважаю такі успіхи уже закономірним явищем у твоїй творчості. В жанрі нарисів ти настільки зміцнів, що такі успіхи сприймаються, як щось закономірне, тобі належне. Так що не ображайся.

Давай більше не будемо говорити про „Тринадцятого апостола”. Він того не вартий. Мені здається, що я тебе зрозумів, а ти мене ні. Продовжити Шевченка... Не в розумінні стати генієм таким, як Шевченко, а в розумінні наслідувати Шевченка. А той, хто наслідує ніколи не може бути генієм.

Я намагаюся наслідувати Тараса, проникнути в суть його поезій, але й це завдання відчуваю для себе непосильним. А якщо я вважатиму на підставі цих зусиль себе новим Шевченком, то це означатиме, що я втратив останній глузд. Надіюсь, що до цього не дійде. Я можу зробити тільки те, що мені під силу. Ніяк не більше.

Ти писав, що віриш в мене більше, як в самого мене. Це самообман, пусті слова. Коли я сам в себе не вірю і не знаю який „фокус” утну завтра, то як же можеш вірити ти? На якій підставі?

Мені, звичайно, приємно чути такі слова про себе від тебе. Приємно і навіть корисно тішити себе всякими ілюзіями – це допомагає в роботі. Та в мене більше зневіри, ніж віри й ілюзій.

Я таки, друже, тверджу, що людина не янгол, а звір по природі. Звір уже тому, що насилує всяке життя на землі в тому числі і власне. Я не вегетаріанець, знаю, що людині не обійтись без цього, як і всякому іншому хижаку, але факт лишається фактом. Людина – найбільший хижак, але розумний хижак. Розум дає їй змогу виправдовувати себе в своїх очах. Вона й хоче бачити себе янголом в кращому розумінні слова. Але й „краще розуміння слова” не може спростувати звірячої суті людини. Можливо в майбутньому, коли людина перейде у вищу фазу життя, тобто створить щось краще себе, звірство відпаде. А зараз ми звірі і наука в принципі не заперечує цього. А проте вважай себе янголом, я не проти.

Я надіслав тобі машинописний екземпляр збірки, яка побувала у Полтавському видавництві. Якої ти думки про неї?

Не скажу, що твоя байка „Дівчина і сапа” мені сподобалась. Взагалі багато чого з того, що друкується і видається мені не подобається. А особливо „занапастили” байку. Дуже вже багато байкарів і ні одного великого. Годованець, Ключина хороші, але не класика.

З цієї „високої” точки зору я й суджу твою байку. Сама по собі байка не погана і може бути надрукована, але це не означає, що вона на висоті.

Мені не подобається мораль, власне та строчка, що займає місце призначене для моралі. Я не раз зустрічав подібне закінчення: „Обійдемо, як кажуть, без моралі!” „Мораль? Ця байка без моралі!” „Обійдемо на цей раз без моралі”. І так далі.

Не оригінально і не дотепно, хоча заключна строчка якраз і претендує на дотепність. На перший погляд в ній ніби і є дотепність, але це дешевше, не суттєва дотепність. Повторюю, вона може і так пройти, але ж ми повинні прагнути до художньої завершеності, досконалості, а з цього погляду вона не задовольняє. А так байка хоч і не класична, але відповідає духові часу. Допрацюй кінцівку і друкуй. А ні, то й так пройде. Оце і вся „проба на зуб”.

Пиши. З дружнім вітанням В.Ніколенко. 13.01.-64р.

* * *

12.02.1964.

Добрий день, Феодосію!

Отримав твою „петицію”. Звичайно, „полтавська” збірка не „блещет”. А чому?

Та тому, що в ній зібрані твори „юности златой” – твори, що були написані на початку творчого шляху. Правда я вважаю, і не без підстав, що третина творів там „вполне сносна”. Та й ти даєш приблизно таку ж оцінку. Чи міг би я зараз на даному етапі художнього розвитку писати краще. Думаю, що зміг би. Але немає ніякого бажання. Сталіністи відбили охоту! Коли твердо знаєш, що в майбутньому немає ніяких перспектив, то не хочеться й за перо братися.

Ти радиш надіслати деякі твори в „Хлібороба України” і „Дніпро”. А на бісового батька? Удачі не буде. А хоч би й надрукували яку-небудь мініатюру, то що з того? мало я їх друкував чи що? головне: шлагбаум в літературу для мене закритий... тому марні всякі потуги. Та будь воно все сто раз прокляте! Навіщо все це мені потрібне? Ну коли ти хочеш, то я можу надіслати вказані тобою твори в „Хлібороб” і „Дніпро”. Особисто ж я, аж реву, так не хочеться надсилати. Бо марна затія, повір мені.

Мене осінила одна думка (вірніше, мені її підказали): писати вірші на релігійні теми. Чи не знайду я себе тут? Як ти гадаєш? Кожна галузь має своїх поетів, і тут вони не менш потрібні.

Раз мене відкинули сталіністи – приймуть баптисти. Євангеліє я вже придбав. Мудра книга. Справжній моральний кодекс.

Пропоную твоїй увазі вірш, написаний мною нещодавно:

Господи, тяжелыми путями
Ты ведешь нас к истине святой.
И за это лживыми устами
Многие поносят образ твой.
И за это ханжи отрицают
Слово божье и твои дела.
Но они себя лишь унижают,
Безвозвратно гибнут в тине зла.
Господи, ты спрятал тайну жизни
В атомы мельчайшие. И что ж?
Собственную приближая тризну,
Человек воткнул и в атом нож...
Тайну жизни против жизни хочет
Обернуть надменный человек.
День и ночь над этим он хлопочет,
Собственный вкорачивая век.
Господи, открыл ты путь к спасенью

идти путем тем повелев,
Нам явил свое благословенье,
Но потом обрушил тяжкий гнев.
Потому, что дерзость правит нами.
Потому, что многие глупцы,
Как не дико, мнят себя богами,
А глупцам потворствуют лжецы.

Ну, як, утяв вірша? Як він тобі подобається? Бачиш, я тобі описую все про себе. Нічого не втаюю. А ти виклади свої міркування.

Закінчу свого листа тим, з чого слід було б починати – з твоїх творів.

Мініатюра „Під „вопросом” на мій погляд невдала. Власне, чому опорос під „вопросом”? Читачеві зовсім неясно.

Короткі байки „Телеграфний стовп” і „Кручений панич” по-моєму, на висоті. Дотепно. Читач задоволений.

Гумореска „Привчив на свою голову” просто чудова. Вона буде окрасою „Дніпровських усмішок”. Попав у саме око! Читач в захопленні.

Підводжу ризику і прохаю дати відповідь на цього листа.

Щиро твій В.Миколенко. 12.02.- 64р.

* * *

3.03.1964.

Добрий день, Феодосію!

„Роздраконив” я тебе баптистськими „мотивами”... Але не лякайся. Я ще не став ідеологом баптистів, та невідомо чи й стану ним. Це не так легко. Я ще ні разу не був на зборах баптистів, але, очевидно, з часом прийму їхню віру. Я переконався, що єдине прекрасне і цінне, що є на світі – це релігія. У релігії велике майбутнє.

З часом сама наука підтвердить існування бога. Те, що зараз в релігії здається нам безглуздою казкою, згодом стане дійсністю. Що таке бог? Бог – дух. Наука каже, що світ матеріальний. І це вірно з точки зору матеріальних людей, яких оточують матеріальні речі. Але наука каже, що

існує речовина і антиречовина, світи і антисвіти... Наука допускає існування життя поза нашою свідомістю. Бог створив світ з нічого...

При всяких обставинах я „предпочитаю” молитися богам, якого я не знаю, а не Сталіну, або групі керівних людей, яких я добре знаю.

Тепер твої вірші:

Веселий похорон. Не викликає веселощів при читанні. Очевидно тому, що ледарева ложка набила оскому зверх всякої міри. У всіх інших відношеннях вірш хороший.

Трудова мозоль. Оцей вірш викликає усмішку. Пречудовий вірш! Дотепна „мозоль”, нічого не скажеш. Якби я був редактором товстого журналу, я б з охотою надрукував цей вірш.

Собака і ховрах. Аморфна, не виразна, розтягнута на 10 кілометрів байка! Якби скоротити її кілометрів на 5-7, легше було б дійти до істини...

Але це як на чий смак. Хороша байка-ліліпут, але хороша і байка-гігант, коли вона виразна. Тому дуже вкорочувати її, мабуть, не слід. Натисни на виразність! Не так байка розтягнута, як розтягнута думка... В моралі перед байкою натякається, що Собака і Ховрах „боки латали одне одному перед людом”, потім ліричний відступ, Ховрах з мішком зустрів Собаку і злякався, що Собака-сторож видасть його. Аж виявляється, Собака сама втекла від дрюка. А далі багатослівне роз'яснення „Що недруги в це лихо сиділи у одній норі і мирно тихо ділилися мішком”... Все це так. Але якби все-таки зменшити багатослівні пояснення, замінити їх дією персонажів. Від цього байка б виграла.

Кінчаю. Пиши. Раб божий В.Ніколенко. 3.03.-64р.

* * *

10.06.1964.

Добрий день, Кириловичу!

Одержав від тебе писульку. Взнав, що ти живий-здоровий. Збираєшся добре провести канікули? А чи не зміг би ти приїхати на пару днів до

мене? Так, проїздом... Адже ти збираєшся побувати в Полтаві, а звідти до мене – рукою подать. Навпростець 35км. Напиши.

Що ж до отих творів, то я їх більше нікуди не надсилаю, бо це марна справа. Редакції відповіді не дають. Правда в очі коле! Якби я жив у великому місті, де є посольства, туристи, то спробував би передати оті твори за кордон. Може б там надрукували. Як ти гадаєш?

Добре було б піднести пилюлю сталіністам!

Молитви?.. Доки я збирався, секта мракобісів-баптистів, що діяла не так далеко, розбіглася. Так мій намір, очевидно, і лишиться наміром, бо немає поблизу живильного середовища...

Поки що працюю потроху. А далі видно буде. Чекаю відповіді.

З вітанням В.Ніколенко.

10.06.-64р.

* * *

2.10.1964

Добрий день, Феодосію!

Нарешті ти відгукнувся. Я вже думав, що ти богу душу віддав.

Одержав твого листа, в якому ти хвалиш „Рекордсмена”. Я теж гадаю, що це вірш не поганий. Інакше його б не друкували. Це давній мій вірш, написаний років два тому. Він уже був колись надрукований у газеті „Радянський спорт”. Вірш, так би мовити, пройшов випробування часом.

Зареготатися на всеньку Україну, як ти пишеш, я звичайно не здатний. Але дещо зробити б міг. Та хіба можна розвернутися, коли тобі явно не дають ходу сліпородженні ідеологи-мракобіси... Хіба це комунізм? Це щось гірше від фашизму. Оце тобі свобода слова, друку і т.д. Ганьба!

Після довгої перерви я пробую знов писати. В „Зорі Полтавщини” навідріз відмовляються друкувати мої твори, бо я надсилав раніш туди вірші з „Тринадцятого апостола”.

Вони вважають мене ідеологічним противником. Та я й не криюсь. Я не вірю цепним псам кривавого комунізму, яких вигодував Сталін...

Твій настроїй тотожний моєму настроєві: холодно і пильно на нашій дорозі... Ну й чорт з ним! Я вважаю, що природного потягу до творчості не слід глушити в собі. Якщо хочеться писати – пиши, а не хочеться – не пиши. Я навіть намагатимуся видати збірку власних творів, якщо не в нас, то за кордоном. Треба ж щось робити. Треба виступати проти сваволі і зла.

Я взяв адресу американського посольства: Москва, ул. Чайковського, 19/21. Взнав, що в нас видається підпільний літературний журнал „Феникс”, навколо якого групуються скривджені сильними „мира сего”. У великих містах життя б'є ключем... А в селах пильно і холодно...

Я все думаю над тим, як передати свої твори („Тринадцятий апостол” і ті, які друкувалися в пресі, і які не друкувалися, а також свою автобіографію) за кордон. Посилати в яке-небудь посольство – марна справа. Не пропустять. Та й чи захоче яке посольство возитися з моїми творами. Ніяк не придумую, як це зробити. Живи я в Москві чи Ленінграді, уже б давно мої твори були надруковані за кордоном. Може ти порадиш що-небудь в цьому напрямку?

Я писав тобі, що як будеш в Полтаві, то заїдь до мене, але це було, як кажуть, не обов'язково. Чому ти отримуєш 33крб. за місяць? Працюєш за півставки чи що? Нічого, може коли і зустрінемося. А зараз „не до жиру, бить би живу”.

Ну я поки-що працюю листоношею. На ставці 50крб. за місяць. Діти є. Син вчиться в транспортному технікумі на 1 курсі, а дочка ходить у 5 клас. Оце і всі діти, але досить і цих. При такому житті цілком досить. Здоров'я відомо яке у фізичного і духовного каліки. Але я звик уже до такого стану. Кращого не чекаю. Ну, а зовнішнім виглядом скидаюся на звичайну людину. Отак і живу. Пиши. З вітанням В.Ніколенко.
2.10.-64р.

* * *

25.10.1964

Добрий день, Феодосію!

Давненько одержав від тебе листа та все ніяк не зберуся відповісти.

Погоджуюся з тобою, що творити треба будь-що, хоч і не надрукують.

Бо без „творива” і життя не життя. Така дурацька фізіологія людини. Зараз тільки й розмов, що про „вірного”, „стійкого” лєнінця Хрущова, якого зсадили з п'єдестала... Такий талановитий демагог і на тобі!

Я придбав радіолу і слухаю іноді ворожу ідеологію Бібісі, ”Голос Америки”, „Немецкая волна” та інші. Адже від нашої преси і радіо сушої правди не почуєш. Все підноситься в дусі марксизму-лєнінізму, однобоко.

Звичайно, в передачах Бібісі та інших теж чимало брехні, але й правди чимало, яка коле в око нашим правителям і про яку вони хотіли б мовчати. Не брехні вони бояться, а правди. Тому й глушать станції, і найдужче глушать передачі з Пекіна. Та все ж можна що-небудь почути. Звідси я і взяв про „Фенікса” та інше. Звичайно, зв'язатися немає надії. Якби жити в Москві чи Лєнінграді, тоді інша справа.

Ти пишеш про семінар в ОБНТ. Хай він щезне той ОБНТ! Він нічого не дає. Немає чого туди їздити, час гаяти марно. Мене вже не викликають, але якби викликали то вже б не поїхав, як і ти. Поїхати раз, два, три, але їздити все життя і не мати змоги видати збірку власних творів? Це вже занадто. Це вже „найдемократичніша демократія”!

До речі, я 5 жовтня був у Полтаві на нараді зв'язківців. Міг би зайти в ОБНТ, але чого? Я обминаю його десятою дорогою. Правда, можна було б порушити патріархальний спокій в ОБНТ, всучивши їм „Тринадцятого апостола”. Але там сидять такі тупиці, що їх нічим не розворушиш. Закостеніли навіки! Такі й потрібні для повної демократії.

Кажеш був у тебе Яків Носенко? Колись я бачив його на семінарі, виступав він. Вірю тобі, що він примиренець. Ідеологія епохи Сталіна так в'їлася в печінки, що й досі дає про себе знатися. Такі люди з усяким злом примиряться, якщо воно виходить від влади, від власть імущих. Бо як же критикувати владу, Сталіна, Хрущова... Цього радянська демократія не дозволяє. За це карають.

Колись зустрінемося, поговоримо. Але не зараз. Гадаю, що влітку 1965 р. ми зможемо зустрітися.

Не падай духом (я знаю, що ти не з таких), твори що можеш. Така наша доля. Та й не тільки наша. Мусимо прожити життя до КІНЦЯ. Петля – не вихід, хоч нею і користуються при нагоді.

З щирим вітанням В.Ніколенко.

25.10.-64р.

* * *

3.02.1965

Добрий день, Феодосію!

Ти вже пробач, що довго мовчав. Не дитяча впертість, а просто немає про що писати. Ти ж знаєш про мене все, а чогось нового ще не втяв.

Творити немає ніякого бажання. Якась творча летаргія... Немає віри ні в що. А без віри нічого не виходить.

Надія? Немає і її. Дійсність вбила...

Ти пишеш, що ніякого творчого подвигу не зробиш, але хочеш...

Звичайно, це добре. Якщо хочеш, то щось та зробиш, Нехай воно буде не геніальне, та все ж і непогане.

В тебе справи з нарисами непогані, так мені думається. А раз непогані, то треба йти далі. Вперта праця, плюс бажання, дадуть якісь плоди. Це безумовно. Це ти сам знаєш. Про це не треба й писати.

Прочитай віршик, який я написав в минулому році.

Кому молитися

Молились марно ми Хрущову.

І з п'єдесталу впав Хрущов...

Хто ж нашим богом буде знову?

Кому молитимемось знов?

Мамоні може? Бо „боги”

Всі осквернилися... Та й снаги

Немає більше, щоб молитись,

А потім в дурні знов пошитись...

Ні сталінізм, ні хрущовізм,
Ні всякий інший хижий „ізм”
Не принесе добра, свободи,
А тільки розбрат та незгоди.
Не буде розум поклонятись
Богам небесним і земним,
Бо правду осягне. Мов дим,
Поволі буде підійматись
Завіса мракобісся й тьми...
І стануть нелюди людьми.
Розкуті люди переборять
В собі звірину, дику суть.
Любов і совість заговорять
В серцях, а лжебоги впадуть...

Що скажеш? Пиши. З вітанням В.Ніколенко.

3.02.-65р.

* * *

21.01.1966

Добрий день, Феодосію Кириловичу!

Пробач, що довго не писав. Не було ніяких подій. А це подія трапилася.
От і пишу.

Одержав з „Перця” листа. З цим листом надсилаю його тобі. Прочитай його і вишли мені назад.

Що ти скажеш? Ти ж не скажеш, що це не плагіат?

А між тим я зроду не читав і не бачив альманаха „Забайкальє”. Ніхто його тут не передплачує і не передплачував, наскільки мені відомо.

Як довести свою правоту? Тотожність мініатюр повна. Навіть розміром написані одним. Оце курйоз!

Якби я вкрав цю мініатюру і видав за свою, то і турбуватися було б нічого, а так чортзна що! Проте схожість дивовижна.

Я кажу, може та мініатюра друкувалася крім альманаху ще в якій центральній газеті чи журналі. Тоді я, працюючи листоношею, міг би мимохідь відтворити її, забути, а потім пам'ять в процесі творчості відтворити її як щось своє. Хіба мало я тих мініатюр написав і надрукував? І не було жодного подібного випадку.

Будь вона проклята ця творчість! Якого лиха тільки не зазнаєш від неї. То я був консерватор, а тепер плагіатор... А що буде далі?

Напиши, друже, що ти думаєш з цього приводу?

Пиши. Чекаю. З вітанням В.Ніколенко.

21.01.-66р.

* * *

26.04.1966

Добрий день Феодосію Кириловичу!

З святом 1-го Травня тебе і твою сім'ю поздоровляю!

Щастя бажаю!

Успіхів бажаю!

А тепер до опису своїх „успіхів” приступаю.

В останньому своєму листі ти писав, щоб я описував свої успіхи, на літературній ниві розуміється. Твої слова звучали для мене як жарт. Хіба ти не знаєш, що чуда не може статися.

Ще тоді, як я був у партії, ще тоді, як мою збірку „зарізали” таким дивним і незрозумілим способом, треба було зрозуміти, що справа дохла... А після моїх вибриків годі й говорити про якісь успіхи. Мене не хочуть знать. Мене не хочуть друкувати. Те, що мої два вірші в цьому році надрукувала „Зоря Полтавщини” – для мене незрозуміле диво. Протягом останніх трьох років не друкувала. Відповідь була одна, стандартна: „Ваші вірші до друку не схвалені”. А чому? Яка причина? Ні слова. Мені, звичайно, зрозуміло чому. Відчуваю, що знов не будуть друкувати. Знову стандартне: „До друку не схвалено”. У верхах те саме. А що „Зоря Полтавщини” надрукувала, так просто дивно. Може тому, що з моїм одним віршем трапилася комедія... Ти знаєш, це той вірш, що був надрукований в

журналі „Україна”. Ти ще хвалив його. Так ось цей вірш „Мина – рекордсмен” в минулому році підхопив Андрій Сова і давай читати. Читає та й читає! Може почули та й думають: диви, як пішов угору! Та й давай друкувати, аж поки оговталися. Може й це бути. Не могли ж передбачити такого „Казуса” ідеологи-мракобіси. Так на темному фоні ідеологічного мракобісся засяяв вогник і згас... Тепер не читатиме. Мракобіси не допустять.

Часу пройшло досить, щоб зрозуміти, що чуда не станеться. Тому я знову думаю взятися за „Тринадцятого апостола”, треба ґрунтовніше попрацювати над ним. Те, що скидається на шизофренічну маячню – відкинути. Дечим доповнити. Додати до цього те, краще, що було надруковане й ненадруковане – вийде солідна збірка. До цього додати автобіографію і...

Я все ж плекаю надію передати свої твори за кордон. Для цього треба якось увійти в контакт з тими літературними колами, що незадоволені диктатом в літературі. Вони допоможуть.

Тому й до тебе прохання: може де будеш їздити, розмовляти з знайомими чи товаришами, а в тих знайомих чи товаришів є знайомі, які ближче стоять до бунтівного літературного середовища і можуть зв'язати з ним. Одним словом, май мене на увазі, якщо можеш.

Оце такі мої успіхи, якщо їх можна назвати успіхами.

А що ти поробляєш? Перебуваєш у летаргічному сні?..

Пиши. Не цурайся.

Твій В.Ніколенко. 26.04.-66р.

* * *

18.03.1971

Добрий день, Феодосію!

На жаль майже нічим допомогти тобі не можу. Всі листи з різних редакцій і окремих осіб я у хвилини розчарування спалив. Дмитро (Залізник – Ю.Р.) мені гумористичних творів не прислав за винятком

уривка з задуманого ним великого гумористичного твору, герой якого Мин мав подорожувати по капіталістичних країнах і потрапляти в різні пригоди.

Прислав ще два чи три ліричних віршів. Один з них, пам'ятаю, був про доярку.

Мені здається, що він тоді і писав мало і до того ж поспішно. Працював у райгазеті, потім інструктором райкому партії і йому, очевидно, бракувало часу для творчої роботи.

В листах, які він писав до мене, він здебільшого критикував (більше хвалив) мої твори, які я йому надсилав в необмеженій кількості.

Я з ним знайомий більше листовно. Два рази ми бачились на семінарах в ОБНТ та й тільки. Навіть не розмовляли, скажімо так, як ми з тобою. Через те я хотів би, щоб ти в своїй праці не зсилався на моє ім'я, а писав просто від себе. Звичайно, звернися до його дружини. Там ти, думається, знайдеш все необхідне для задуманого тобою доброго діла.

Що ж до друкованих творів Залізняка, то я знаю, що кращу свою гумореску „Ескадрон об'їждчиків” він надрукував в журналі „Дніпро” приблизно в той час, як і ти видрукував свої гуморески в цьому журналі і навіть переписав її, так як вона мені сподобалась. Ну вона ще передавалась по обласному радіо і, як писав Дмитро, вона та інші його твори охоче читались із клубної сцени. Іншу свою мініатюру „Крохобори” він надрукував у „Перці” №22 за 1960 рік. Він писав мені, що чув, як цю його мініатюру читав артист на декаді Української літератури і мистецтва в Москві. Він захотів узнати ім'я цього артиста і звернувся в якусь редакцію (забув у яку) так йому і відповіді не дали. Можливо, що мініатюру читав Андрій Сова, а може хтось інший. Ці твори я висилаю тобі з цим листом, адже ти очевидно подаси до газети і добірку кращих його творів. Розуміється, що він друкував свої твори в районній та обласних газетах за ті роки, на які припадала творчість Дмитра Залізняка.

Бажаю тобі успіху в цьому доброму ділі.

Що ж до мене, то я зараз нічого не пишу і ніде не друкуюся. Просто немає бажання писати. Розчарувався і так далі...

Здоров'я таке ж саме, як і раніш. Твій В.Ніколенко. 18.03.-71р.

Ескадрон об'їждчиків

Повесні в одній артілі
Міркували сім годин,
Як приставити до діла
Непрацюючих мужчин.

Голова-ініціатор
Розв'язав питання суть:
- Ми на коней їх посадим.
Охорону хай несуть!

Як почули цю новину
Найлінів'їші дядьки,
Йшли до нього без упину
Поступать в об'їждчики.

Що вже й мовити, робота
Їм припала до смаку:
Накатаються в охоту
Й спочивають в холодку.

Раз надвечір грали в карти
І скомандував Самсон:
- До куми моєї Марти

Їдьмо, знищим самогон!

А в той час кумася мила
Саме кінчила завар,
Вчула тупіт – заспішила,
Ніби гасячи пожар.

Й через ті поспішні дії
Наробила-таки зла:
У сулію до олії
Самогонку налила!

- Ах ти ж лихо, - мовить тихо,
Квасу бурхнувши туди.
Раптом в двері: - Кумо-втіхо,
Ми не вчинемо біди!

Тож тривожитись не варто,
Почастуй же нас мерщій...
Наливать їм стала Марта
Комбінований напій.

... А уранці на бригаді
Всі сміялися до сліз:
З охоронців тих завзятих
На коня ніхто не зліз!

Від спожитого „бальзаму”
Розболілись животи,
Хоть стрибай живцем у яму –

Ані встоять, ні лягти.

Завдало такої спеки,
Що самі, мов рисаки,
Тиждень бігали в аптеку
По пілюлі й порошки.

Не стерпів того клопоту
Й добродушний голова:
Перевів їх у „піхоту”,
Рядовими на жнива.

(Дмитро Залізник, журнал „Дніпро”)

Крохобори

- Який же ти, Панасе, хам!
Колись підвіз тебе в машині –
Ти обіцяв мені сто грам,
Та не купив їх і понині.

- Хватило совісті, згадав, -
Сказав Панас, надувши щоки.
- Тобі я в бані мила дав,
Та й то мовчу уже два роки!..

(Дмитро Залізник, „Перець”, №22 за

1960р.)

* * *

(У 1988 році Феодосій Кирилович Роговий спробував був розшукати якісь відомості про Василя Ніколенка, написавши листа до Кустолово-

Суходільської сільської ради тепер вже Машівського району Полтавської області. Відповідь була такою:

„Шановний Феодосій Кирилович!

Одержали вашого листа і зразу ж пишемо відповідь.

На території нашої сільської Ради дійсно в шістдесяті роки проживав Ніколенко Василь Михайлович. Працював він листоношею.

Зараз Василя Михайловича не має, він помер, а проживає його дружина Ніколенко Марія Степанівна. Вона працює в школі С.Кустолово-Суходілка техпрацівницею. На цьому закінчую свою відповідь.

Секретар виконкому (підпис). 24 березня 1988 року.)

* * *

У 1970 році харківське видавництво „Прапор” видало 14-ти тисячним тиражем збірник гумору і сатири „Ясні усмішки” (теж 14-ти авторів).

У ній було вміщено чотири усмішки Феодосія Рогового: „Чи крутиться земля?”, „Скупий у небі”, „Арифметична задача”, „На розум”. Це були усмішки із підготовленої ним до друку збірки гумору і сатири „Чи крутиться земля?” (Ця збірка не була видана).

Вступне слово до „Ясних усмішок” написав славний наш полтавський письменник, майже 20-ти річний в'язень ГУЛАГу (з 1935 до смерті Сталіна; реабілітований у 1956 році) Олександр Іванович Ковінька (справжнє прізвище Ковінько; 1900-1985).

У ній („Гостріше нагострюйте пера”) він писав:

„Часом мене питають – чи оте смішне само на вас набігає, чи ви його організуєте? Не криючись і скажу: часом воно на мене налітає, а буває, що на сміховинне я й сам наскакую.

Наскочу, тоді схиляю голову над столом й з таким натхненням папір шпигаю пером, що в мене у самого починають чортики в очах скакати.

Важкувате діло сатиричним пером витягати на світ білий лукаву машкару.

Та й гумор – ніжний та ласкавий, признаюся, забирає тебе всього. До того в свої обійми хапає, що вас уранці питають: „що вам таке уночі снилося? Усю ніч, їй-бо, сміялися на кутні...”

Весела штука – гумор. Обов'язково щось волохате присниться. Весела, та од людей не станемо ховати: важка, трудна і вимоглива.

Попокрутиш головою, попосоваєшся на стільці, попошматуєш не один аркуш паперу – дивися прочитають і скажуть: „Я до того сміялася, що аж заморилася”.

Щиро признаюся: я завжди милувався і понині милуюся тими славними співцями, що мережать чудне і смішне...

Сю збірку гумору та сатири, яку ми оце рекомендуємо шановним читачам, я з великою утіхою і радістю прочитав.

Ростуть таланти на радянській українській землі. Ростуть і вирости нові сміхотворці.

Уважно припадаючи до сатиричних мініатюр, байок, гуморесок, як найстаріший вчуваю просьбу: „ Прочитайте і скажіть – чи наші гумористичні та сатиричні стріли влучно поціляють?”

Чи – допитуються – чи ми тернові колючки гостренько заганяємо у товстошкурі п'яти вибрикувачам.

Відповідаю молодим колегам по перу – носіїв омани і облизнів дурисвітства ви влучно і дотепно витягаєте на осуд людський.

Сміхотворні мініатюри Володимира Левицького й віршовані гуморески Євгена Васильченка і в Юрія Рибникова.

З насолодою читаються прозові гуморески Петра Коваленка і Тимофія Пругло.

Гумористичні оповідання, що увійшли в збірку, чи то Василя Білика, чи Петра Гришка, чи й мною добре знаних – Феодосія Рогового, Миколи Нетеси – читаєш і втішаєшся: на літературно-сміховинну стезю вийшла нова сатирична поросль. Вийшла і виходить: Микола Коцюба, Віталій

Гунько, Володимир Краснокутський. Засвідчили – ми дошкульним сміхом розвінчуємо усе патлате й волохате!..

Нас приємно порадувала й жіноча когорта: байкар Антоніна Торлюн й гумористка Ніна Андрос.

Славним авторкам, до слова – обидві музикознавці – од щирого серця бажаємо: радуйте нас і далі і співами, і сміхом.

Звичайно, у деяких авторів є і недоліки, доповню – незначні, та про них не стану говорити. Лише подам теплу пораду: не дрімайте й не зівайте – гостріше нагострюйте сатиричне перо!

Щастя вам, дорогі друзі, у вашій важкій, але почесній роботі: на світ білий гумористичним гачком витягати осоружного вовкулаку.

Ол. Ковінька

* * *

Як уже згадувалось, збірка гумору та сатири Феодосія Рогового під назвою „Чи крутиться земля” так і не була видана. Складалась вона із творів, написаних у другій половині 50-х- середині 60-х років. Твори дещо наївні, із „присмаком” тодішньої офіційної пропаганди, тогочасного розуміння „розвінчування” того, що заважало радянській людині впевнено йти до „світлого майбутнього”. Зараз (початок ХХІ століття) їх можна сприймати по-різному, як і все, що було написано півстоліття тому.

У машинописному варіанті збірка містила до сімдесяти гуморесок, байок, сатиричних мініатюр.

Феодосій РОГОВИЙ

* * * ЧИ КРУТИТЬСЯ ЗЕМЛЯ? * * *

ЧИ КРУТИТЬСЯ ЗЕМЛЯ

(З народних уст)

Стара баба у Петра

Якось запитала:
- А чи крутиться Земля
Чи вже перестала?
І Петро їй наш не те,
Знизавши плечима:
Вчора, знаю, крутилася
Вся перед очима...
А сьогодні – не скажу...
Втер вуса руками, -
Нині, бачте, я не те...
Не випивши саме.

* * *

СКУПІЙ У НЕБІ
Прийшли Хома із Химою
До аеродрому:
- Покатай нас на цій птиці,
Одвези додому.
Тільки знаєш що, пілоте?
От якби без грошей.
- Добре, - каже, - всідайтеся –
Літачок хороший.
Одвезу вже коли треба.
Тільки скажу ввічі:
Хоч раз ойкнеш там, у небі, -
Платитимеш вдвічі:
Всівся Хома зручно в кріслі,
А Хима із боку.
Попрощалися з землею –
В небі вже нівроку.

А тут вітер. Просто буря.
Кида їх, мов тріску.
Мовчить Хома, вчепірівся –
Ні звуку, ні писку.
Самольот шугає в небі
То в „петлю”, то в „бочку”.
Терпить Хома, хоч од страху
Змокріла й сорочка.
Втихомирилось нарешті.
Приземлились вдало.
- Ну, як, дядьку, - пілот пита, -
Добре погойдало?
- Настряхався... Та цур йому
З отими грошима...
Ледь не ойкнув.
- Коли саме?
- Як випала Хима.

* * *

ЕКСПЕРИМЕНТИ ДІДА ОПАНАСА

На совість

Митрофан як Митрофан:

Їсть, живе, працює...

А в селі от - не злюбили.

Знать чогось бракує.

Наш сільський дід Опанас

Якось людям каже:

- Зробимо експеримент,

Він причину вкаже.

... У один недільний день

Зібрались сусіди
Посміялись, погулять,
Просто для бесіди.
Той іздалеку завів
Про заморські штати,
Та про ціни на тічку
Розвела дебати.
Ну, а дід наш Опанас,
Виждавши моменту,
Приступив, як обіцяв,
До експерименту.
- Сунься ближче, Митрофан...
Аж сюди, до тину.
Погадаємо без карт
Про одну людину...
Митрофан при цих словах
Насторожив вуха.
А проте – таки бічком
Підсунувся й слуха.
- От, приміром, - каже дід, -
Тут перед очима
Де візьмись – дві торби враз:
З совістю й з грошима...
Ти б яку собі узяв –
Першу, а чи другу? –
При оцих словах пройшовсь
Легкий сміх по кругу.
- Ну, звичайно, краще брать
Совість, ніж бумажку, -
Митрофан зметикував

Дідову замашку.

- От вам, люди, й корінь зла...

От чого він прагне:

Видно, совісті нема...

Значить її й тягне.

* * *

НА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ

До людей яюсь у поле

Саме у обід

Завітав з репертуаром

Наш знайомий дід.

- Може, досить на сьогодні?

- Ні, дідусю, ні!..

- Розкажіть ще, як їздили

Ви на сатані...

- Коли так, то я не проти...

Лиш би до пугтя.

Й дід поклав, немов на ноти,

Цей шматок життя.

- Ото яюсь на світанку

Йду я серед нив

(Я й тоді, як і сьогодні,

В сторожах ходив).

Гульк! – аж риссю пре на мене...

Сатана!..

- А ви?

- Обійшов його із тилу

Й став тихіш трави.

Оцінив тут обстановку,

Підв'язав штани...

- Ну, а він?
- А його, бачу,
Ваблять качани...
Взять атакою, міркую, -
Не стане снаги...
Габаритний був верзила –
Пудів шість ваги.
Бачу, він вже біля кучі,
Лантух наповня...
- Ну, а ви?
- Стрибком – і верхи,
Наче на коня...
Захопив у ліву руку
Чубу, скільки міг...
- Ну, а він?
- Рвонув нечистий
Тільки пил з-під ніг...
Взяв орбіту кругом поля
Й таке кренделя,
Що на третім обороті
Крутилась земля...
Ще поносить, знов міркую.
Під верхом не звик...
Й приставляю межі вуха
Ось цей дробовик.
Присмирнів... Дивлюсь на нього –
Та це ж той Овсій,
Що в селі в нас прозивають
Лантухоносій...
Скільки хто не пам'ятає, -

Посміхнувся дід, -
Він усі колгоспні роки
Значивсь інвалід...
- А тепер?
- Тепер не теє...
Працездатним став.
Одробляє десь... не знаю...
Те, що в полі крав.

НА РОЗУМ

Якийсь дивний чоловік
Цей Охрім Костреба:
Ні позичить він, ні дасть –
Все собі, до себе.

От зайшов дід Опанас
До нього до хати:
- Я хотів би запитать...
Дещо попрохати.
Насторожився Охрім:
- Говоріть... Що саме?
Дід з хитринкою в очах
Насупивсь бровами:
- Та таке там...
- Ну, кажуть.
- Та й казати не личить...
- Ну, а все ж таки?
- Та хтів... розуму позичить.
- Де він, господи !..
Нема у мене й самого...
- Як нема, то так і быть...

Прощавай, небого.

* * *

ЛІТКОНСУЛЬТАЦІЯ ДЛЯ КАДРОВОГО ПОЧАТКІВЦЯ

ЯК ПО СВОЙОМУ СВІТ ПОБАЧИТИ

З редакцій сипляться листи:

„Ви почали ого рости!..”

„Колючі теми, мов йоржі!..

Сучасну техніку віршів

Ви вже надійно осіддали...

Але ще рано Вам в журнали.

Вам би оточуючий світ

По-своєму побачить слід”.

Коли вже радять так журнали,

Ходи обідати в підвали.

І сприймеш світ, як мій дружок.

Приміром, на такий зразок:

„В саду валянки пасуться,

Верблюди носить галіфе.

Із підвала видно мало –

Завтра підемо в кафе”.

Або:

„Люблю тебе не одну.

Здоров була, мила!

Підіймаєм цілину,

Наче гній на вила”.

ЧОМ ТАК МАЛО НАС ДРУКУЮТЬ

На воді їх учинила,

Чи місила, не місила,

Хоч підходили, хоч ні –
Вже книші на черені.
Напекла їх за годину:
Їжте, люди, не дивіться.
Обережно, не вдавіться.
Як оці глевкі книші
Без ніякої приправи
Маю теж такі вірші...
Початківець із Полтави.

ЯК ХОЧ РАЗ НАДРУКУВАТИСЬ

Святкових віршів є отари,
Поем новаторських дуплет.
Пора сідять за мемуари,
Ти ж – не друкований поет.
Коли це так – пиши до суду
(Доволі кривди і образ!).
Або ще вірша „Більш не буду” –
І надрукуєшся... Хоч раз!

ЯК СТАТИ ПОРУЧ З КЛАСИКОМ

Коли рішив закарбувать
Своє ім'я в літературі,
Не треба сліпо ризкувать,
Щоб не попався на халтурі.
Пиши для класика по слову
Біографічну передмову.
Життя не треба шкодувати:
Ти ж будеш поруч з ним стояти.

* * *

РАХІВНИК

Все рахує трудодні.
А вже б краще – зорі...
Вечори ж бо весняні,
А він у конторі.
Очі в нього голубі
І привітно смілі.
Непоганий так собі
Вродою й на ділі.
Добре вміє рахувать
Він на рахівниці.
Дебет, кредит підбиває,
Сальдо зна пшениці.
Все враховує, хоч справ,
Як у мішку проса.
Одного не врахував:
Холостяк і досі.

* * *

ЯК ХОМА ТІКАВ ОД СЕБЕ

Біжить Хома що є сили,
Аж прилягли вуха.
- Що трапилось? – питаються.
- Бачив злого духа.
- Злого духа? Який же він?
У якій подобі?
- Точно осел... Довгі вуха
Ще й біле на лобі.
- Як на осла, Хомо, схоже,

То тоді тим паче
Нема чого боятися –
Ти ж тінь свою бачив.

* * *

ЛОГІКА П'ЯНОГО

Стоїть Дем'ян, хитається,
Не дійде до хати.
- Ну, що ж тепер робитимеш,
Дозволь запитати?
І Дем'ян відповідає:
- Подожду з годину...
Сюди земля докрутиться –
Підвезе й хатину.

* * *

НЕ ВТОВПИВСЯ

- Йди, Кириле, на роботу, -
Голова прохає, -
Тут всі люди стопроцентно,
Лиш тебе немає.
- Коли так – куди ж потовплюсь
Я таким моментом?..
Хіба людям на голови
Сто першим процентом?

* * *

ДВОМ ПОМОГЛО

У капиці на леваді

Раптом хтозна як
Оновилася ікона –
Мовляв, божий знак!
Задзвонили дзвони в церкві
Про такі дива.
Два дні ладаном чадили,
Два дні хор співав.
Піп і дяк оголосили:
- Чудо це єси.
Коли хочеш, щоб зцілило,
Знай одне – неси
Качку, півня, а чи гуску,
На свічки п'ятак...
Обдимають попа гроші,
Розжирів і дяк.
Піп зціляє, дяк збирає
Пожертви з бабів.
Обдирають довгополі
Божих цих рабів.
От ввійшла стара бабуся.
А ось і друга
Та й питаються обидві:
- А чи помага?
Подивився дяк спокійно
На обох бабусь
І говорить їм ледь чутно
(І не посміхнувсь):
- Я не можу поручитись
За усе село...
Але двом, я твердо знаю,

Дуже допомогло.

* * *

ВІЩИЙ СОН

Устав Хома із постелі

Якось оце вранці

Та й хвалиться новиною

Дружині Меланці:

- Лежу оце удосвіта,

А мені і сниться:

Половину сну – то правда,

А друга – дурниця.

- Хіба такі сни бувають? –

Питає дружина.

- Знать, бувають... Ось послухай...

Сталася причина.

Сниться, нібито я злодій...

Крадуся ланами...

Набрав з кучі й несу собі

Лантух з качанами.

Де не візьмись, як на лихо,

Польова сторожа.

Я – тікати, вони – слідом...

Рятуй мене, боже!..

Качани товчуть у спину,

Колять, наче стріли...

Дотікався, сниться мені,

Що й штани змокрили.

Прокидаюсь... Кукурудза

Хтозна, де й ділася.

А друга сну половина
Як бачиш... Збулася...

* * *

ЖАРТ НЕ БЕЗ МОРАЛІ

Він страх любив ловити славу.
Було за віщо – не було,
По праву це чи не по праву –
Йому аби ім'я було.
От за якісь там результати
Дядьки Данила ну качати.
- Ура Данилові, хвала!
Аж всенька вулиця гула.
Качатимемо й завтра, клич,
Аби було на могорич.
Літає вгору, вниз Данило,
Аж дух йому перехопило.
Аж проситься та вдавано мурчить:
- Та годі, годі... Ну ж... пустіть!..
Підкинувши щосили,
Жартівника... пустили.
Данило – геп!
Земля – на карти!
Зі славою, браток,
Короткі жарти.

* * *

ПІДСТУПНИЙ РИБАЛКА

Приказує та умовля
Рибалка спійманій рибині:
- Ти в мене житимеш

не гірше господині...
Ну, що тобі?.. Кажі...
Пустити в воду знов?
Не тріпайся, моя любов...
Ну ж, не пручайся, не печались...
Гачок ось витягну –
Пливи собі та веселись,
Моя ти, рибонька-подружка,
Сказав і в воду кинув...
В казанок,
Де закипала юшка.

„ТРУДОВА МОЗОЛЯ”

Дві сусідки зговорилось
Між собою,
Та й хваляться одна одній
Новиною:
- Ох і мучиться Данило –
Жаль дивиться...
Ні підбігти, ані взутись,
Ні умитись.
Що ж за лихо у сердеги,
Гірка доля?
- Та така там посадилася
Мозоля...
- На долонях у роботі
Натрудило?
- Де там, кумо... Животяка
Як барило.

* * *

ОБІЦЯНКА

(Переспів Н.Черепанової)

Якось на розширеній нараді
Один директор м'ясокомбінату
Доповідав таке громаді:
- У нас з мізками, правда, слабувато...
От язиків ми маєм кілька тонн...
І можем забезпечить весь район.

* * *

ПРИВЧИВ НА СВОЮ ГОЛОВУ

До цього все було як слід
І, так би мовити, у нормі.
Не знав клопоту мій сусід
І зокрема – нестачі в кормі.
А це така біда у Гната,
Що вже не мила й рідна хата.
Реве і день, і два, і шість
Його корова показуха.
Привчив: домашнього не їсть,
А з ферми кінчилась макуха.
Реви тепер, хоч трісни, клята,
А вже нема на фермі Гната.

* * *

ВІДПОВІДЬ ПО СУТІ

В контору вчора визвали Корнія
І ну дружиною там докорять:
- Що собі думає твоя Софія?..

Не хоче й край у ланці працювать.
І голові Корній відповідає:
Не говори, дружок, - одна біда:
Моя хоч старша, в тебе ж – молода...
І що обидві думають – не знаю!

* * *

АРИФМЕТИЧНА ЗАДАЧА

- В твоїй кишені є три груші, -
Сказала вчителька Андруші.
- Та дві ти взяв в сестри Меланки...
Що ти одержиш?
- Прочуханки.

* * *

СІМ ВЕРСТ ПШКИ

- Егей, дружок, в район бігом! –
Гукали пастуха.
І мчить Омелько – чуб не висиха.
А знаєте чого його навчали?
Як треба ляскать батогом.

* * *

ДОСЯГЛИ МЕТИ

- Тьху на тебе, тричі тьху,
Ненормальна дурка!..
Та тож Веклина греблась,
А не моя курка.
Й спалахнула, мов вогонь,

Сварка між кумами.
Годин зо дві через тин
Плювались словами.
Потомились, лаючись,
Замовкли схвильовані.
Й по домівках розійшлись
Обидві... обпльовані.

* * *

ОБИДА НА ДРУЖИНУ
Якось уранці два сусіди
Зійшлись покурити.
- Клята жінка, - один каже, -
Не дає, брат, жити.
Другий першого й питає:
- Хочеш її смерті?
- Та не хочу, бо з радощів
Ще й сам можу вмерти.

* * *

БАЙКИ

ПОРОДА

- Послухай, - каже дядько до Вола, -
Хоч раз прийди коли погостювати...
Що в мене – випити нема,
А чи багатого стола?..
Сусіди, як-не-як,
А ти минаєш хату.
Не хочеш чарки –
Вип'єм з медом чаю...

І віл прийшов,
Щоб не нарушити
Сусідського звичаю.

- От і спасибі...

Ну й гаразд...

Накрий, дружино, стіл...

А я ось винесу ярмо –

Поки тут Віл –

Та привезу на нім

Для чаю воду.

Пізнали дядькову породу?

* * *

ХАЗЯЇН І СОНЯШНИК

Недаром кажуть:

на покірну вдачу

і кози скачуть.

Коли не проковтнуть,

То так сердегу заклюють

Собі на шкоду...

Біля огороду

Стояв у шапці повнозерній

Похилий Соняшник у терні.

Легких удач ловці,

На нього кинулися горобці.

Той насінину, а цей – дві –

Клюють по голові.

(Гай-гай, прокляті!),

Найшли, де збиткувати...

- А виздихали б ви без сліду!..

Летіть он до сусіда, -

Хазяїн збитникам порадив.

А Соняшника нахилив

І голову йому скрутив...

Щоб не було для горобців

принади.

* * *

АЛЕГОРИЧНИЙ ВІРШ

Я не скажу,
навіщо саме
і що від цього
матимуть світи,
але Стовпа,
вірніш – дроти
рішили
через шлях
перетягти.
Шукали місця.
І знайшли.
Зрубали дві
чи три осики.
Геть обчухрали
з півдесятка
вишеньок.
Перетовкли
якесь там
непокірне
зілля дике...

Поставили Стовпа.

Стоїть пеньок
бетонний
мало не до неба...

Може,
й потрібен він,
можливо,
й треба –
сказати певного
не мушу...

Не тим
стурбований,
не те вжалило
душу...

Я з того мучуся
й не погамую
думку строгу,
що мертвому
живе
дало
дорогу.

* * *

СКОРОСПІЛА МОЛОДИЦЯ

Якось зустрівши Горобчицю в лузі,
Синиця хвасталась подрузі:
- Які-то пір'ячка у Півня!
Не Горобцеві твому рівня.
Тільки в жар-птиці такі самі!..
Піду за нього сходу заміж!

І через день чи два Синиця
Ходила пишно в молодицях.
Невдовзі, десь на калачах,
В Синиці – смуток на очах:
- Мій Петька тільки п'є, співа...
Яка була я не права,
Віддавшись миті спокусливій!
Не будь мені за ним щасливій.
... І розторгнула шлюб синиця.
Тепер ні дівчина, ні молодиця...
Ані вдова...
Бува...
Сьогодні все: любов, довір'я
А завтра й заміж. Так... за пір'я.

МЕТУШНЯ

Не вміру жадне цуценя,
Обідаючи, кісткою вдавилось.
Враз сполошилась вся рідня,
Все завертілось-закрутілось...
Рябко горлає: - Кличте Журавля!
Сірко гарчить: - Зовіть Лелеку.
А Дамка скавучить: - Лелека той далеко.
Ось лікар Дятел недалеко звідсіля...
Так метушилася рідня
Півдня.
Тим часом дух спустило Цуценя.

Частенько і у нас буває,
Що непотрібна метушня

В могилу діло заганяє.

* * *

БАЛАЧКИ-БОЛЯЧКИ

У час осінній листопаду
Зібрались звірі на нараду.
Повістка дня: зимівля –
Ремонт, помазка і покрівля.
Доповідав Ведмідь. А саме:
„Поскілки вже зима не за горами,
Слід кожному утеплить барліг”...
Сказав – та й ліг.
Скінчив доповідати –
І розгорілися дебати.
Дзьобатий Дятел всім довів
В своїй промові з кількох слів,
Що без дупла – нема тепла.
Для Горобця ж – пустяк зимівля:
На кожній хаті є покрівля...
Розвів балаканину Вовк,
Як в ступі воду товк...
Як завсігди й щороку
Годин чотири слухали Сороку.
І Попугай погравсь словами:
„Зима уже не за горами...
Зима йде... Іде зима...
Було тепло – тепла нема...”
Той говорив, та говорила...
Зима ж своє робила:
Все поморозила і снігом вкрила.

На жаль, у засідаючих за балачками
Їх язики не вкрились болячками.

* * *

СОВІСТЬ І ШТАНИ

В однім селі дотрясці
І всякі є штани –
Якої хочеш масті
І розміру вони.
Одні живуть в коморі –
Засалені, масні –
Колись були просторі,
Тепер стають тісні.
В колгоспному лоточку
Сидить он Галіфе
Все літо в холодочку,
А зиму – у кафе.
Два місяці Піжама
Отак десь росту шість
Завтоком працювала,
А рік пампушки їсть.
До сорому протерті
Оті, що на стільцях...
Невже-то їм до смерті
Ховатись в папірцях?
„Ні! – совість розсудила, -
Діждалися кінця:
Штаням – у руки вила,
Спідницям – їх місця”.

* * *

МІКРОБАЙКИ ТЕЛЕФОННИЙ СТОВП

Перепонуою роками
На обочині торчить
І лише дзвінками,
А без них – не здатний жить.
Кажуть, стовп уміє слухать...
Я не вірю... Ну, а ви?
В нього ж фарфорові вуха
І немає голови!

* * *

КРУЧЕНИЙ ПАНИЧ Якось то Кручений Панич

Сказав до Берестка:
- Давно б до неба вже доріс,
Та от коріння не пуска.

* * *

ЩІТКА Й ЧОБІТ

Стираючи із чобота болото,
Щоразу Щітка нарікала:
- Така брудна твоя робота,
Нізащо я б на ній не працювала.

* * *

„ТРУДЯГА”

Бурчав Живіт:

- Ох і настав же світ...

Господар не дає спочину

Й на годину.

* * *

БІЛЯ АВТОМАТА

- Спасибі, дай тому життя,

Хто вдосконалив нам пиття, -

Сказав синьо-червоний Ніс

І кнопку „Газ-вода” натис.

* * *

НІС І ПУП

Ніс, кажуть, підрива авторитети:

Дописує на Пупа у газети.

А Пуп, щоб зберегти авторитет,

Відтоді не чита газет.

* * *

ПЕДАГОГІЧНО-ВИХОВНЕ

Учителька: - Ну, що, Матвійку,

Сказав тобі татусь за двійку?

- А він сказав Вам далєбі:

„Хай ставить... То вона собі”.

* * *

СУХАР

Сміється він вряди-годи.

Печалі теж не зна ніколи.

Такому спробуй, догоди...

А він же – вчителем у школі.

* * *

ПОХВАЛИВСЯ

- Ну, як там справи твої в школі? –

Спитали дома у Миколи.

І на запитання батьків

Їм хлопець щиро відповів:

- Таке нас вчитель запитав,

Що я один отвіт лиш дав...

За сина раді тато й мама:

- От молодець!.. Оце нівроку!

А що спитав учитель саме?

- Спитався хто не знав уроку.

* * *

ЧИ СВІЖИЙ ХЛІБ

Зайшла Хима купить хліба

До продмагазину:

- А чи свіжий хліб? – питає

Продавця-дівчину.

- Сьомий день лиш я торгую, -

Та відповідає.

- То чи свіжий він – не свіжий,

Точно я не знаю.

* * *

Чи писав Феодосій Роговий лише усмішки? Ні. Писав він і „суспільно-політичні” та ліричні вірші... У частині їх згадувалось і про Леніна, і про партію, і про все те, про що писали тодішні „класики” і „кладики”, і на що

рівнялися „сільські початківці”. Правда, і ці вірші рятували мало: безпартійний „остарбайтер” не викликав у „власьтимущих” повної довіри. Була навіть спроба стати членом „найвеличнішої”, та йому відмовили: „Такі, як ви, - далекі від партії”.

... Доля його не балувала: загибель батька у січні 1944-го, ранне розлучення, смерть восьмирічного сина Борі у лютому 1960-го, постійні підозри, доноси... Було багато чого, та душа рвалася до творчості.

* * *

Як у грудях серцебиття,
Так відчуваю роки,
Коли дитинство у життя
Робило перші кроки.
...Дніпру всю силу вже збула,
Та мчить, вітрами гнана,
Маленька річечка Сула,
Близька мені й кохана.
Тече уже немало літ,
Знесла вод ціле море.
З батрацьких плеч змивала піт,
Топила їхнє горе.
Там батька й матері колись
Під дикий регіт долі
Кроваві сльози пролились
На пановому полі.
Пройшли, згубилися роки
Під гнівний свист нагайки...
А води мчать Сули-ріки,
Кружляють раді чайки.
Серед лугів, пахучих трав,
Немов разок намиста,

Збирав, розсипані, й низав
Тут дні й свого дитинства.
Воно, покинувши мене,
Десь заблукало в лузі...
Хтось вівці в царину жене,
Веде волів у плузі.
Плете корзини чи брилі,
А іноді (як ласку)
Присяде з дідом на землі
І слуха його казку.
Про те, що Правда між людей
Жила й живе в пошані...
Я пригорнув їх до грудей,
Оці слова кохані.
І треба серцем бути сліпим,
Щоб їх коли забути.
Дитинством топтані сліди
У серці не відчути.

12.11.1957р.

* * *

Було багато чого... Та залишився Письменник Феодосій Кирилович Роговий – лауреат премій імені Андрія Головка (1988) та Державної премії імені Тараса Шевченка (1992), які підтвердили, що Роговий – це явище в українській літературі.

... Станеться те через кілька десятків років, коли вірші поступляться місцем романам та повістям.

Романи „Свято останнього млива”, „Птахи летять до сонця” (“Зрушені люди”), „Поруки для батька”, „Великі Поминки”, „Гріх без прощення”; повісті „Нове знайомство”, „Серце прагне любові”...

Не все, написане Феодосієм Роговим , видане і до цього часу.

Та життя триває, а значить і живе Надія; живе Віра у Справедливість, у вічне творення Любові, у її Торжество.

Як писав колись Феодосій Роговий:

„ За своє життя мене сто разів обходили, часто забували, іноді затискували і навіть переслідували – та це не моє вже діло, це діла Долі (Судьби); моє діло служити (Совісті) ревно, не розглядаючи по сторонах”.

31.03.2008.